

*Az ének, melynek eléneklésére
idejöttem, mindmáig
elénekeletlen.*

*Napjaimat eltöltém azzal, hogy a
húrokat ráfeszítettem
hangszeremre, aztán megint
leszedtem róla.*

*Az idő még nem jött el, megfelelő
szavakra még nem leltem, csak a
vágy kínozza szívemet.*

*A bimbó még nem pattant fel;
csak a szél sóhajt el mellette.*

*Nem láttam arcát, nem
hallgattam figyelve szavát, csak
halk lépteinek neszt hallottam
meg az úton a házam előtt.*

*Az egész áldott nap eltelt azzal,
hogy pihenőhelyét készítettem el
a földön, de a lámpa még nincs
meggyújtva, s így nem kérhetem,
hogy betérjen házamba.*

*Életemet a remény táplálja, hogy
találkozom majd veled, de e
találkozás ideje még nem érkezett
el.*

*Rabindranath Tagore: Gitanjali
(részlet)*

**XXXI. évfolyam 2. szám
2024. február**

Bulányi Gy.: A Bokor születési rátája	5486
Simonyi Gy.: Kihalás...	5489
Dőry I.: Beszélgetés a ...	5490
Gromon A.: Jézus és a gyerekek	5495
Király I.: A gyermek	5499
Merza J.: Apák és fiúk	5505
J. Imbach: Mit tegyünk...?	5509
ZSGY...: Egy váratlan születésnapra	5512

« Az emberi elköteleződés folyóirata – családjunkért,
nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

BULÁNYI GYÖRGY

A BOKOR SZÜLETÉSI RÁTÁJA

*Végül a jó földbe hullott az,
aki meghallgatja, megszívleli a tanítást,
s jó termést is hoz, az egyik százszorosát,
a másik hatvanszorosat,
a harmadik harmincszorosat
(Mt 13,23).*

Kedves Testvéreim! Aki Isten gyermeke, az figyel a lelkiismeretére, a maga vallása szent szövegeire, meg a testvérei szövegére is. Ilyenként figyeltem a múlt vasárnapon a mise után a kerti padon Zsolt testvérünkre, aki elmesélte, hogy egy levelező listát nyitott számítógépén, s megkérdezte, hogy átküldheti-e azt nekem drótpostán. Mondtam neki, hogy köszönettel veszem.

Átküldte, s megtudtam belőle, hogy arról beszélgetnek: hogyan kell érteni a Miatyánk szavát: *Bocsásd meg a vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek* (Mt 6,12).

Én is hozzászóltam az anyaghoz, mégpedig úgy, hogy beütöttem a KIO 62. numerusát, melynek címe az – ERŐ-NEMALKALMAZÁS ÉS ÜLDÖZÖTTség – fejezetben belül a negyedik pont: **Boldogok a**

békességek – az alábbi alcímekkel: **a/ Erő-nemalkalmazás és béke, b/ A panaszos kibékítése, c/ Jog az egyházban, d/ Megbocsátás.** – Ezt a 62. numerust nem idézhetem most, mert magában is hosszabb, mint amennyit egy prédikáció elbír – ki-ki elolvashatja otthon, ha van neki KIO-ja.

De hozzá raktam még az alábbi szöveget: **Kedves Zsolt**, a fenti szöveget 40 évvel ezelőtt írtam – az átkosban. Az emberi történelem mindig lehányta ezt a fenti jézusi szöveget. Konstantinig csak vértanúk lehettünk ezzel a megbocsátásszöveggel. Aztán jött Konstantin nyomában a fordulat, s a keresztények is csinálták tovább, amit az emberiség Jézus előtt és Jézus után is tett. Konstantin után pedig már egyházi jóváhagyással maguk a *szentjeink* is. Mindannyian tudjuk, hogy a Szent Jobb négy felé vágatja unokabátyja, Koppány testét... Koppány is eszmei alapon állt, István is. Nem látok különbséget köztük. Mind a kettő az ütés elve alapján állt. S mind a kettő a maga istene nagyobb dicsőségre verekedett. Az egyiknek istenét úgy hívták, hogy Hadúr, a másikét pedig úgy, hogy Jézus Úr.

Az 50-es évek elején beszélgetnek a Gyűjtő fogházban a kegyelemből fel nem akasztott életfogytosok – s el nem fogyó reménnyel – az áhított jövőről. Egyikük mondja nekem: *Ha jön az óra, megnyílnak a börtönök. De Titeket, papokat, még egy darabig lakat alatt tartunk. Mi kimegyünk, elvégezzük a dolgunkat, s utána jöhettek ki ti is – temetni.*

Tanítványok nélkül nincs Jézusnak sem egyéb megoldása: Keresztre kerülhet, és nem veszi el a világ bűnét. Marad az addigi bűnök summája + a Golgota bűne – az egyházi és világi urak jóvoltából – Kaifáséból, Pilátuséból.

Alternatív társadalomra van szükség: az ütő emberek egyelőre megmaradó társadalma mellett a nem ütők társadalmára, azaz a Jézustól hirdetett Isten Országára. A jézusi, a Konstantin előtti kort kell folytatni. A Konstantin után folytatódó jézustalan keresztény kort le kell váltania egy másiknak, a jézusi Bo-kornak. Ez sem lesz olcsó mulatság, de már valamivel azért olcsóbb lesz, mert korunkban, legalábbis hazánkban, eltörölték a halálbüntetést. Így aztán alternatív társadalomként megélhetünk benne – ha csinálunk olyat. Kortársaid között van a Bokorban a 16 gyerekes Király-család (Náci majd annyi idős, mint Te), s mellette még négy család egyenként 10-10 gyermekkel. Magyar nemzetünk jövője az ő kezükben van. Üthetjük éppen az ütésre érdemesnek találtakat, de ez nem változat azon, hogy jelenünkben egy nőre 1,2 gyermek szülése esik. Biztosan elpusztul – biztosan kipurcsítjuk – nemzetünk ezzel a szülési rátával.

Zsolt pedig ezt válaszolta: Kedves Gyurka bácsi, először is köszönöm, hogy reagáltál. Ha a mi levelező listánkon a későbbiek során és ebben a tárgykörben valaki behozza majd egy tanult pap, vagy lelkész (pl. Török József, vagy Bolberitz Pál, vagy valaki más) véleményét, én a tiédet fogom citálni.

Azt kell gondoljam, hogy az évek során megéreztetted, hogy hitedet, elkötelezettségedet tisztelem, és érdeklődéssel hallgatom gondolataidat. Ezen a területen nagyságrendekkel fölöttem és általában felettünk állsz, hiszen egy élet koncentrált munkája áll szemben a mi – szükségszerűen – megosztott, világi hívságokra, családra, megélhetésre, „koncentráló” figyelmünkkel. Van azonban egy valami, amiben senkit sem tartok magamtól feljebb, vagy lentebb valónak. Ez pedig a tudatunk mélyén meglapuló lelkiismeretünk szerinti élet akarása vagy elutasítási hajlama.

Engedelmet kérek: ennek szellemében vetek fel egyetlen gondolatot, és elfogadom, ha ezt a csekély kompromisszumos javaslatomat is visszautasítod. Arra utalok, hogy az az ember, aki érzékelhetően és élete során tartósan visszautasítja, hogy lelkiismerete szavára hallgasson, az valójában nem testvér vagy felebarát, hanem csak potenciálisan az. Aki pediglen sem testvérem, sem felebarátom, de rendre „megbánt”, arra nézvést sem a megbocsátási készség, sem a metanoia, sem a befogadó megbocsátás – az én felfogásomban – nem értelmezhető. Az ilyen – látszólag emberi lényért – csak annyit tehet valaki, hogy kéri az Istent, terelje vissza az ilyet a nyájba testvérnek vagy felebarátnak. Már ez a fohász is a megbocsátási készség JELZÉSE, és egyfajta békességet kívánó lelkület megnyilvánulása, de egyben fennmarad egy védekező kétely az ilyen emberrel szemben. Ez a magatartás talán nem a jézusi példa direkt visszautasítása.

Az pediglen, ami napjainkban anyánként az 1,2 gyermek vállalását jelenti, az valóban tragikus. Gondolod-e, hogy ha nem ilyen – közösség-ellenes – sántáni politikai elit ülne a nyakunkon, akkor is 1,2 lenne ez a statisztikai adat? Nem tudom, de bízom benne, hogy nem így lenne.

Viszontválasz: Kedves Zsolt! Bizonyos vagyok benne, hogy ez termékenységi ráta más lenne, ha sorsunk másképpen alakult volna: ha nem omlott volna össze 1918-ban a Magyar Birodalom, ha nem jött volna 1919-es rémuralom, ha 1945-ben nem győz a vörös hadsereg, s ha nyomában nem jönnek vissza a moszkovíták, ha 1956 november 4-én nem tiporják el a szovjet tankok a forradalmat, ha 1990-ben a szovjet hadsereg távozása után nem vonul be a nemzetközi nagytőke, s ha a bukott rezsim káderei nem szolgálják ki gátlástalanul a tőkés társaságokat.

Mindazonáltal és de. A rátáért felelősök vagyunk mi is. És bizony a miénk a nagyobb felelősség. Vedd elő a *Koinónia* című folyóiratunk utolsó számát, s annak 1437. oldalán megtalálod Gazdag István – *A demográfia mint a XXI. század csodafegyvere* – című tanulmányában, hogy az első és második világháborúban győztes és szinkatolikus Olaszországban ez a termékenységi ráta – 1,25. Azt is, hogy egész Európában a legmagasabb az ugyancsak győztes Franciaországban – 1.9 a ráta, de ez már a bevándorolt mohamedánok sok-sok milliójának köszönhető. A keresztény Európa már határozott magáról. Nem.

Javitok: a jézustalan, istentelen Európa már döntött: kiirtja magát az élők sorából. Miközben az emberiség nem keresztény – pontosabban – nem jézusi, hanem Istenre és Tőle kapott lelkiismeretére figyelő része – bizony minden *sátáni gátlás* nélkül – teljesíti továbbra is a Teremtés könyvének szavát: *Legyetek termékenyek, szaporodjatok, töltsétek be a földet...!* (Ter 1,28)

Mi, keresztények, nem ezt tesszük, hanem húzzuk a vészharangot a demográfiai robbanás miatt. Aljas és hazug módon. Ezt mondjuk: Elpusztul a Föld, ha tovább szaporodunk. Attól nem pusztul el. Csak az autóinktól meg annak a testvéreitől lyukad ki az ózon-pajzs.

Valakik ismeritek már közelebből is Attilát és Csurit. Május 31-én ismertem meg őket, amikor előadtam a *Jobbik*-ban. Június 15-én velem voltak Visnyeszéplakon is. S barátkozgatunk minden lehetséges mennyiségben. Attila találta ki, hogy a keresztény kor után a bo-kor következik.

Amikor 40 évvel ezelőtt írtam a KIO-t, már elkezdtek a közelítést a 1,2 tizedes ráta irányában: Évről-évre fogyott az élveszületések száma hazánkban. Ezt írtam a KIO 74c. *Szaporodjatok és sokasodjatok* c. fejezetében: Hogy az embert a maga szentháromsági életébe beemelni akaró Messiás minél többeket akar oda beemelni – e tekintetben semmi kétség sem lehet. *A Messiás akarja a sokgyermekes családot* azért is, mert a gyermek elfogadása és Isten népévé nevelése nem a magamért élés, hanem a másokért élés, a szeretet megnyilvánulása; ugyanúgy, ahogy a házasságon belül és azon kívül érvényesített adástörvény, erőnemalkalmazás, szolgálat és Örömhír-hirdetés is az. A kérdés csak az, hogy *mennyi gyermek elfogadását-felnevelését kívánja meg népétől.*

Isten az emberiségre bízta – annak fennmaradását is, sokasodását is. Aki kellő ok híján fogyasztja az emberiség életét, az ugyanúgy vevéssel, élet-elvevéssel vétkezik, mint Káin. Nem az egyed, hanem az emberiség életét gyilkolja. Ennél fogva *a gyermekvállalásban van egy kötelező alsó határ.* Ez koronként és helyenként különböző. Jelen civilizált nyugati társadalmunkban 2,4 gyermek szükséges az előző nemzedék 2 főjével szemben ahhoz, hogy a társadalom létszáma ne csökkenjen. Az önhibájukon kívül nem szaporodók miatt a többieknek kell pluszt vállalniuk: tehát $2,4 + x$ gyermeket. A "sokasodási" parancsot teljesítendő – pedig még többet: $2,4 + x + y$ számú gyermeket. Mindezek alapján Isten népe – itt, nyugaton – akkor teljesíti az emberiség egészére vonatkozó V., a *Ne ölj!* parancsot, ha családjaikon belül átlagban megvan a három gyermek, amely szám az élet fennmaradását, sokasodását is biztosítja. Ahhoz, hogy ez az "átlag" össz-társadalmilag is meglegyen, Isten népe egyes párjainak 4-5 gyermeket kell "beterveznie". Ezen alsó határ (tisztességetika) elérése után a szeretet szférájába jutunk. Ezen belül már *magunk emelgetjük magunknak a mércét*, aszerint, hogy mennyire értünk meg belülről a mérce feljebb emelésére. Ennyi idéztem a KIO 73/c-ből.

Magam a nemzetkipusztításra köteleztem el magamat az egyház indítására és Jézus példájára. Jézus megakadályozta a nősülésben, hogy fel nem bontandó kötelékben élt Mennyei Atyjával. Megakadályozta, bár volt. aki halálos szerelemmel szerette Jézust, és Jézus sem volt közömbös iránta... – Mária Magdolna – kinek neve Péter után a legtöbbször kerül elő az evangéliumokban.

Ezek után elővettem a Bokor címlistáját, a találtam benne az első két nemzedékben 197 olyan nőnek a nevét, aki már elmúlt húsz, a legidősebb meg kilencven éves, azaz legkésőbb 1987-re megszületett. S elkezdtem kiírni belőle, hogy hány gyereknek adtak életet. Elment rá egy délutánom. Ennek az eredményét fogom most közölni veletek, Találtam köztük 33 olyan abszolút nemzetkipusztítót, amilyen magam is vagyok. Aztán találtam köztük – nem biztos, hogy saját hibájukból – 11 egykézőt és 27 kettőkézőt, azaz relatív nemzetkipusztítót, tehát összesen $33 + 38 = 71$ -et. Következtek a tisztességnormát teljesítők, akik három gyereknek is adtak már életet. Ezeknek a száma – 44.

Ezeket követték a jézusi normát teljesíteni akarók. Négy gyermeknek adott életet Istennek 43 szerelmes lánya. Öt gyermeknek pedig 13 testvérem – ötször áldja meg érte őket az Isten. Hat gyermeket szült megint csak 13 testvérünk. Hét gyermeket szült az én anyukám, de az ő neve már nincs bent címlistánkban, mert már 34 éve eltemettem. De 7 Bokor-testvérem megütötte édesanyám istenszeretetének normáját, el is tudnám sorolni nevüket: Éva Vácról, Jutka Pestről, a többit már nem sorolom fel, úgy sem ismeritek őket. De Ági nyolc gyerekekkel ajándékozta meg férjét, Pistát. Kilencet idáig még senki sem szült, de tízet négyen is. A Gabi, az Ancsa, az Orsi – az első három. Orsinak a múlt vasárnap eskettem meg elsőszülött fiát: a hétgyerekes Jutkának a negyedikjét, a Julit, adtam Tamáshoz. A negyedik tíz gyerekes az Anikó, ott is volt nagy pocakjával a lagzin: abban volt a tizedik.

S ezek után következik az eddigelé abszolút Bokor-csúcs: Zsike, aki 16 gyermeket szült Nácinak. Mikor a 12. gyermek jövését bejelentették nekem érdi házuk előtt, ünnepélyesen kezet csókoltam Zsikeknek. A többinél már nem. Szóltak is nekik nagyobb gyerekeik: Hagyjátok már abba, majd szülünk mi nektek – unokákat. Még egy darabig nem hagyták abba. Zsike mondta egyszer nekem: *Gyurka bácsi, én vagyok a világ legzöldebb asszonya, nem bírom ki, hogy ne legyen mindig egy kisbabám.*

Ha elosztom a fenti 631 gyermeket az őket megszüülő anyák számával, akkor megkapom a **3,2 tizedes termékenységi Bokor-rátát.**

Most pedig válaszolok Zsolt levelének első felére: Az ilyen – látszólag emberi lényért – csak annyit tehet valaki, hogy kéri Istent, terelje vissza az ilyet a nyájba testvérnek, vagy felebarátnak. Már ez a fohász is a megbocsátási készség JELZÉSE és egyfajta békességet kívánó lelkület megnyilvánulása, de egyben fennmarad egy védekező kétely az ilyen emberrel szemben. Ez a

magatartás talán nem a jézusi példa direkt visszautasítása – írja levelében Zsolt.

Én úgy gondolom, hogy ez a jelzés maga a megbocsátási készség. S az, hogy megmarad Benned a védekező kétely az ilyen emberrel szemben, ez valószínűleg nem a jézusi példa visszautasítása. A tékozló fiú apjában is megmaradt a kétely fiával kapcsolatban. Fogalmazhatom ezt a kételyt úgy is, hogy megmaradt azért benne a reménység.

Békességteremtőknek kell lennünk. Gondolhatom úgy is, hogy bizonyos vagyok, hogy más lenne a termékenységű rátánk, ha nem azok volnának az urak felettünk, akik uralkodnak rajtunk: ha egy hete a Melegek nem vonulhattak volna fel utcáinkon, mert ezt a fajta nemzetgyilkosságot nem szabad egyetlen élni akaró nemzetnek sem megünnepelnie. Csak sírni lehet, hogy vannak közöttünk ilyen betegek is (lásd: Róm 1,26-27). De csak bizonyos vagyok, és nem biztos, hogy más lenne a termékenységű rátánk.

Rettenetesen szégyellem magam, hogy a keresztények, a nem-jézusiak – a világ szemetjévé lettek. Hazánkban is azokká lettek. A jézusi embereknek nem ilyen a termékenységű rátájuk. Nem 1,2, hanem 3,2!!!

Jöjjön el a Bo-kor, azaz az Isten Országának megteremtésének legújabb kísérlete.

SIMONYI GYULA

KIHALÁS A BRUTÁLIS EVOLÚCIÓ FÖLDJÉRŐL: FELHALÁS AZ ÉDENBE

Parafrázis a Teremtés könyve 2-3 fejezet alapján

A férfi és a nő meztelen volt, mégse szégyenkeztek egymás előtt. De a fallosz ravaszabb volt a föld minden állatánál, amit az Úristen teremtett.

Ezt mondta a nőnek: „Valóban mondta Isten, hogy az állatok közül kiemelkedve most már nem élvezhetitek egymás testét?”

A nő így válaszolt: „Továbbra is élvezhetjük egymás testét, simogathatjuk, csókolgathatjuk, nyalogathatjuk, szopogathatjuk, összedughatjuk amink van. Isten csak a spermáról mondta: Ezentúl már ne engedjétek a hüvelybe, nehogy meghaljatok.”

Erre a fallosz így beszélt a nőhöz: „Semmi esetre sem fogtok durvábban meghalni, mint eddig, mint az állatok. Isten jól tudja, hogy szemetek már felnyílt, olyanok lettetek, mint az istenek, akik ismerik a jót és a rosszat. Így ha ezután is a férfi spermája a hüvelyedbe jut,

teremteni fogtok, uralkodni, dönteni életről és halálról. Isten azt akarja, hogy szaporodjatok és sokasodjatok, és uralkodjatok minden élőlényen a Földön.”

A nő tudta, hogy a fallosz élvezhető, tekintetre szép, és szerette orgazmuskor a hüvelyében érezni. Ezért nem vigyázott továbbra se, s a férfinak is azt mondta, szükségtelen az óvatosság. Így a sperma újra a hüvelyébe jutott és most már emberként teherbe esett.

De mivel már felnyílt a szemük, megrázta őket a szülővé válás súlyos felelőssége. Észrevették, hogy meztelenek és hogy olyanok lettek mint az istenek, ismernek jót és rosszat. Sokasodni tudnak, embert teremteni a Földre, s dönthetnek mely lényeket akarnak ezzel kiszorítani a létből. Amit eddig állati öntudatlansággal éltek meg, a nemzés, szenvedés, halál könyörtelen körforgását, az most már elborzasztotta őket. Megsejtették a szaporodás kényszerétől hajtott földi evolúció alacsony rendű brutalitását.

Fügefaleveleket fűztek össze, és kötényt csináltak maguknak. Azután meghallották az Úristen lépteit, aki a nappali szellőben a kertben járkált. A férfi és a nő elrejtöztek az Úristen előtt a kert fái között. De az Úristen hívta a férfit és így szólt hozzá: „Hol vagy?” Ő így válaszolt: „Hallottam lépteidet a kertben, s féltem, mert meztelen vagyok, tehát elrejtöztem.”

De ő így szólt: „Ki adta tudtadra, hogy meztelen vagy? Noha már feljebb emelkedtél az állati színtről, mégis a nő hüvelyébe ejakuláltál, amit megtiltottam?” A férfi így válaszolt: „A nő, akit mellém rendeltél, nem akart továbbra se vigyázni, azért tettem.” Az Úristen megkérdezte a nőt: „Mit tettél?” A nő így felelt: „A fallosz vezetett félre, azért tettem.”

Az Úristen így szólt a falloszhoz: „Mivel becsaptad az embert, az evolúciót hazudtad istennek, szaporodásra és uralkodásra biztattad, átkozott leszel, a túlnépesedés csapása a világra. Ellenkezést vetek közed és a nő közé, ő a terhességtől rettegve húzódozik majd még az élvezkedéstől is. Nem fog bízni benned, és neked át kell verved, agyomosással és erőszakkal tudod csak teherbe ejteni.”

A nőhöz pedig így szólt: „Megsokasítom terhességéd kínjait. Fájdalmak közepette szüled gyermekeidet. Vágyakozni fogsz a férfi után, ő azonban, különösen ha már teherbe tudott ejteni, uralkodni fog rajtad.”

A férfinak ezt mondta: „Mivel folytattad az állati gondatlanságot a nővel együtt és a hüvelyébe ejakuláltál, jóllehet megtiltottam, a föld átkozott lesz a

túlnépesedések miatt. Fáradtsággal szerzed meg rajta táplálékodat éteted minden napján. Tövist és bojtorjánt terem számodra. A mező fűvét kell enned. Arcod veritékével eszed kenyeredet, amíg vissza nem térsz a földbe, amiből lettél. Mert por vagy és a porba térsz vissza. Nem érhetek el az Éden kertjébe, amíg az evolúció szaporodási kényszerével rajtatok uralkodó falloszodat emberi pénisszé, a gyönyör játékosává nem szelídítet.”

Azután így szólt az Úristen: „Lám, az ember olyan lett, mint egy közülünk, ismer jót és rosszat. De nem egykönnyen fog lemondani a szaporodás pusztító hatalmáról. Lássuk, mennyi idő alatt ismeri föl a szaporodás kényszerétől hajtott földi evolúció brutális alacsonyrendűségét. Akkor majd újra tartózkodik a felelőtlen nemzéstől, megszakítja a nemzés-szenvedés-halál könyörtelen körforgását, kihál a Földről, felhal az Éden kertjébe.

DÓRY ISTVÁN

BESZÉLGETÉS A CHATGPT-VEL

Kedves GPT, most figyelj! A házasságoknak a következő pszichoszexuális feltételeknek kell eleget tenniük:

1. A házasságok legyenek tartósak
 - a.) a gyerek(ek) érdekében
 - b.) a nő, anya lelki biztonsága érdekében
 - c.) a férfi (genetikai apa) teljes lelki kibontakozása érdekében
 - d.) a jó szexuálpszichológiai minta érdekében a gyerek(ek)nek és mindenkinek
 - e.) az időskori támasz érdekében (ez azonban megengedi azt, hogy aki megözvegyülés miatt egyedül maradt, az más lelki, anyagi támaszt keressen).
2. A párválasztás legyen érett, megfontolt, ne a homoszexualitás, ne az abortusz, ne a fiatalkori hormonális fogamzásgátlás szabályozza a kapcsolat alakulását, a gyerekek vállalásának időbeli alakulását.
3. Mind a férfi, mind a nő tud tenni azért a maga módján, hogy a házasság tartós, boldog, tervezett mértékben termékeny legyen – például lélektani felkészüléssel, önneveléssel, fontos kérdések előre átgondolásával, ennek kommunikációjával.

4. Köztudott, hogy már rövidebb együttjárás után is fenil-etil-amin hormon szabadul fel az agyban, ami a további racionális gondolkodást egy évre megnehezíti, viszont életreszóló tartós szerelmet nem biztosít.

5. Fontos, hogy egymáshoz hasonló, egymást jól kiegészítő, érett személyiségű férfiak és nők essenek szerelembe, kössenek házasságot, tehát ezek mind tisztázódjanak, még a túl sok feni-etil-amin felszabadulás előtt a későbbi csalódások, katasztrófák, törések elkerülése érdekében.

6. És általában véve is jó fiatalnak, idősebbnek, fiúnak, lánynak, későn érőknek is, hogy érett személyiségre tesznek szert (pozitív szemlélet, empátia, konstruktív kommunikáció, felelősséget vállal önmagáért, a következményeken nem csodálkozik, nem önző, nem ismételtet, van túlélőképessége, nem tart haragot, nem áll bosszút, előzékeny, hálás, segítőkész, stb.)

MINDEZEKET FIGYELEMBE VÉVE milyen kérdéseket tegyen fel először is a LEÁNY még mielőtt a fokozott elköteleződés létrejönne. 10 rövid kérdés könnyen megjegyezhető formában.

ChatGPT

Kedves Olvasó, értem a kérdést, és örömmel segítek 10 olyan rövid és könnyen megjegyezhető kérdést megfogalmazni, amelyek segíthetnek a leánynak a fontos pszichoszexuális szempontok tisztázásában a párkapcsolat legelején. Ezek inkább iránymutatások lehetnek, és a leány személyes értékeire, céljaira szabva további részletekkel kiegészíthetők:

Mit jelent számodra a hosszú távú kapcsolat és a házasság?

Hogyan képzeled el a gyermekvállalást a jövőben?

Milyen érzelmi támogatásra van szükséged a kapcsolatban, különösen nehéz időkben?

Hogyan kezeled a stresszt és a konfliktusokat?

Mi az, amit fontosnak tartasz egy boldog és kiegyensúlyozott kapcsolatban?

Milyen terveid vannak a személyes és szakmai fejlődésedre nézve?

Hogyan látod a szexuális együttlétet a házasságban?

Milyen szerepet játszanak a családi értékek az életedben?

Hogyan kezeled a pénzügyeket, és milyen szerepet játszik ez a kapcsolatban?

Milyen támogatásra számíthatsz az időskori éveinkben, és hogyan tervezed a közös jövőnket?

Ezek a kérdések segíthetnek a leánynak és a partnerének a fontos témák megbeszélésében, és hozzájárulhatnak egy tudatos és kiegyensúlyozott párkapcsolat kialakításához.

D.

Nagyon jó! Milyen 5 további kérdést tegyen fel még mindig a leány az együttjárás, udvarlás ideje alatt, amikor még nincs gyermekvállalás, de már hosszabb idő áll rendelkezésre, és egy esetleges szakítás már fájdalmas, de nem okoz megoldhatatlan problémát (pl. egészségi, genetikai, függőségi, rokonsági és egyéb témák)?

ChatGPT

Ezúttal olyan kérdéseket fogalmazok meg, amelyek tovább mélyíthetik a kapcsolatot, és segíthetnek a leánynak és a partnerének eldönteni, hogy milyen irányban szeretnének haladni a kapcsolatukban. Ezek a kérdések segíthetnek elkerülni olyan potenciális problémákat, amelyek hosszú távon komolyabb kihívásokat jelenthetnek:

Milyen egészségügyi szokásaid és életmódod van, és mennyire fontos számodra az egészséges életmód a kapcsolatban?

Milyen genetikai tényezők vagy családi örökségek lehetnek, amelyekről fontos lenne beszélni és figyelembe venni a jövőt tervezve?

Hogyan kezeled a stresszt és a nehéz időszakokat, és milyen támogatást vársz el ebben a kapcsolatban?

Van-e olyan függőség vagy szokás, amelyről fontos, hogy mindkettő tisztában legyetek, és hogyan kezelnétek egy esetleges problémát ezen a területen?

Milyen az a határ, amit mindkettő érzékeltek a személyes területeken, mint például az egyéni idő, baráti kapcsolatok, vagy családi kötelek?

Ezek a kérdések segíthetnek abban, hogy a leány és a partnere továbbra is mélyítse a megértést egymásról, és felkészüljön a hosszú távú elköteleződésre a tudatosság és az őszinte kommunikáció révén.

D.

Kellene egy kérdéslista FIÚK számára is, hogy ne csak minden a lány józanságán, kérdésfeltevésén múljon az életre szóló, boldog kapcsolat tekintetében. Szintén rövid, könnyen megjegyezhető, gyakorlatban alkalmazható.

ChatGPT

Természetesen, itt van egy összeállítás fiúk számára, amely segíthet nekik a fontos témák megvitatásában és a kapcsolat mélyítésében:

Mi a számodra a legfontosabb a hosszú távú kapcsolatban?

Hogyan képzeld el a közös jövőnket és a gyermekvállalást?

Milyen érzelmi támogatásra van szükséged a kapcsolatban, különösen nehéz időkben?

Milyen pénzügyi célokat és terveket tartasz fontosnak a közös életünkben?

Hogyan kezeled a konfliktusokat, és milyen kommunikációs módszereket preferálsz?

Milyen egészségügyi és életmódbeli szokások fontosak számodra a kapcsolatban?

Van-e olyan családi vagy genetikai tényező, amelyről szeretnél beszélni a jövő tervezésekor?

Milyen terveid vannak a személyes és szakmai fejlődésedre nézve, és hogyan kívánod ezt összeegyeztetni a kapcsolatban?

Milyen határokat érzel fontosnak a személyes tér és az egyéni élet kiegyensúlyozása terén?

Milyen támogatást vársz el az időskori éveinkben, és hogyan tervezed a közös jövőt?

Ezek a kérdések segíthetnek a fiúknak is, hogy megnyissák a párkapcsolatukban a fontos témákat, és együtt tervezzék meg a boldog és tartós jövőjüket.

D.

Látható, hogy ezek lényegében ugyanazok a kérdések és témák, tehát a fiúknak is éretteknek, józanoknak, döntésképesnek kell lenniük az életük minél korábbi szakaszában. Mit javasolsz, hogyan értékeljük ki a válaszokat (együtt vagy külön; 7 pozitív 3 bizonytalan válasz esetén mi a teendő; melyek a fontosabbak, hol lehet/nem lehet bízni utólagos korrekcióban)? Van-e ilyen szempontból különbség a fiúk és lányok között?

ChatGPT

Az értékelés során fontos megjegyezni, hogy minden kapcsolat egyedi, és az értékelésnek és döntéshozatalnak is személyre szabottnak kell lennie. Az alábbiakban néhány általános javaslat található:

Kommunikáció és Egyetértés: A kapcsolatnak alapul kell lennie a nyílt kommunikáción, a kölcsönös tiszteleten és az egyetértésen. Mind a fiúknak, mind a

lányoknak fontos, hogy őszintén beszéljenek egymással, és megértsék a másik szempontját.

Közös Értékek: Fontos, hogy mindkét félnek megvannak-e azok a közös értékek, amelyek alapján hosszú távú kapcsolatot építhetnek. Ez magában foglalhatja az életcéljukat, a családi terveiket, az értékrendjüket stb.

Bizalom és Megbízhatóság: Mindkét félnek ki kell értékelnie, mennyire bízhatnak egymásban, és hogyan kezelik a bizalmi kérdéseket. A bizalomnak központi szerepe van a tartós kapcsolatokban.

Azonos Érdeklődési Kör: Fontos megvizsgálni, mennyire hasonlók az érdeklődési köreik, és mennyire élvezik a közös tevékenységeket. Az együtt töltött idő minősége meghatározó lehet a boldog kapcsolatban.

Konfliktuskezelési Képesség: A fiúknak és lányoknak egyaránt fontosnak kell tartaniuk, hogy hogyan kezelik a konfliktusokat, és mennyire hatékonyan tudnak egyezségre jutni. A konstruktív viták kulcsfontosságúak a kapcsolatok fejlődése szempontjából.

A nemek közötti különbség kezelésekor hangsúlyozni kell, hogy mindkét félnek egyaránt felelősséget kell vállalnia a kapcsolatukért. A döntéseket közösen kell meghozni, és mindkét félnek egyenlő részt kell vállalnia a kapcsolat fejlődésében.

Ami a válaszok értékelését illeti, fontos, hogy mindkét fél tisztában legyen saját igényeivel és határaival. Ha egyik fél bizonytalan vagy nem elégedett egy adott területtel, fontos ezt nyíltan megbeszélni. A változások és az előrehaladás mindkét fél elkötelezettségét igénylik. Az értékelés során a pár együttműködése és közös célokkal való azonosulása segíthet abban, hogy a kapcsolat fejlődjön és erősödjön.

D.

Mit tegyenek, ha az egyik fél (vagy mindkét fél) úgy látja, hogy túl sok a különbözőség, a megnyugtatóan tisztázatlan kérdés, és egyébként is sok más partnerlehetőség van a világban? Két-három mondat.

ChatGPT

Ha az egyik fél vagy mindkét fél úgy érzi, hogy túl sok a különbség vagy megoldatlan kérdés, fontos nyíltan és őszintén megbeszélni ezeket az aggodalmakat. Ha a különbségek túl nagyok vagy megoldhatatlannak tűnnek, és más partnerlehetőségek is felmerülnek, érdemes fontolóra venni az egyéni és közös célokat, és ha szükséges, megfontolni a kapcsolatok jövőjét. Az őszinte kommunikáció és az egyetértés kritikus a döntéshozatalban.

D.

És még két kérdés:

1. Mit tegyen az, aki túl sokszor éretlennek, felelőtlennek, összeférhetetlennek bizonyult ilyen párkapcsolati kísérletek során?

2. Mit tegyenek azok, akik ezeket a kérdéseket egyik fél részéről sem tették fel időben, és egy éretlen, boldogtalan, szakadozó, asszimmetrikus kapcsolatban találják magukat -- gondoktól terhelt (lakhatás, gyerek, rokonság, megélhetés, lélektani játszmák, alkohol, függőségek, stb.)

ChatGPT

Az, aki túl sokszor éretlennek, felelőtlennek bizonyult párkapcsolati kísérletek során, először is érdemes önvizsgálatot tartania, hogy megértse saját hibáit és gyengeségeit. Azután, ha elkötelezett a változás mellett, tanuljon a korábbi tapasztalatokból, fejlessze önmagát, és készüljön fel egy következő kapcsolatra a megszerzett tapasztalatok alapján.

Azoknak, akik nem tettek fel fontos kérdéseket időben, és egy problémás kapcsolatban találják magukat, a kulcsfontosságú lépés az őszinte kommunikáció és a helyzet felmérése. Fontos beszélni a partnerrel a problémákról, együttműködni a megoldások megtalálásában, és szükség esetén segítséget kérni, akár párkapcsolati tanácsadás formájában. Az egészségtelen kapcsolati mintákból való kilépéshez és a boldogabb élet felé vezető úthoz az együttműködés, a támogatás és a személyes fejlődés kulcsfontosságú.

D.

Köszönöm, igen, akkor még két kérdés:

1. Mit tegyen az, akinek a mércéje túl szigorú, és már sokszorosan nem talált magának "minden szempontból megfelelőt"? (maradjon egyedül? őbenne van a hiba? kockáztasson?)

2. Másrészt, mit tegyenek azok, akik lelki éretlenség, tájékozatlanság, megfontolatlanság miatt mégiscsak egy születes kapcsolat után találják magukat (válás, lakhatás, gyerek, lelki sérülések, pénzügyek, rokonság)? Nyilván ez egy gyakori és hosszú téma, és nem ezzel kell alapvetően foglalkozni, hanem a megfontolt, felelős előkészületekkel, de mégis, mit tegyen...?

ChatGPT

Az, akinek a mércéje túl szigorú, érdemes elgondolkodnia az elvárásain és preferenciáin. Lehet, hogy érdemes elengedni néhány szigorú kritériumot, és

hajlandónak lenni nyitottabbá válni más típusú kapcsolatokra. Fontos megvizsgálni, hogy a szigorú mércének való megfelelés valóban a boldogságot szolgálja-e, és ha túlságosan válogató, akkor érdemes lehet enyhíteni az elvárásokon, hogy esélyt adjon az érett és kiegyensúlyozott kapcsolatoknak.

Azok, akik lelki éretlenség vagy tájékozatlanság miatt egy szétesett kapcsolat után találják magukat, először is érdemes őszintén szembenézniük a helyzettel és megvizsgálniuk, mit tanulhattak a tapasztalatokból. Ezután érdemes szakértők, például terapeuták vagy párkapcsolati tanácsadók segítségét kérniük a továbblépéshez. A megfontolt és felelős előkészületek, valamint a szükséges változások iránti elkötelezettség segíthetnek abban, hogy új életet kezdjenek, és egészségesebb kapcsolatokat építsenek. Az egyéni fejlődés, a tanulás és az önreflexió kulcsfontosságúak lehetnek a jövőbeli boldog kapcsolatok építésében.

D.

Itt az "új élet kezdése" nyilván azt jelenti, hogy a fenti fontos kérdések ugyanúgy és fokozottan érvényesek, de azzal terhelt, hogy volt egy válás, csatlódás, gyerek(ek), megbízhatatlanság, alkalmatlanság az előzményekben. És egy utolsó, de talán legfontosabb kérdés:

Mit tegyenek azok, akik megfelelő előkészületek után egy sikeres házasságban élnek, de szeretnék a jó kapcsolatukat megőrizni, ápolni, fejleszteni, kihívásokban megvédeni, az életszakaszok változásához hozzáigazítani, traumák elviselésére felkészíteni, stb. Kb. 10 pontos kapcsolat-karbantartási lista.

ChatGPT

A sikeres házasság fenntartása és fejlesztése érdekében itt van egy 10 pontos kapcsolat-karbantartási lista:

Nyitott Kommunikáció: Folyamatosan gyakoroljátok az őszinte és tiszteletteljes kommunikációt. Beszéljétek meg mindennapi dolgokat, érzéseket, terveket, és ne féljétek kifejezni az igényeiteket.

Rendszeres Időtöltés: Fordítsatok rendszeresen időt egymásra. Legyenek közös tevékenységeitek, amelyek segítik az együtt töltött minőségi időt, és táplálják a kapcsolatot.

Közös Célok és Tervek: Állítsatok fel közös célokat és terveket, amelyek összekovácsolnak benneteket, és segítenek a közös jövő építésében.

Empátia és Megértés: Légy empátiás és megértő a másik iránt. Próbáld meg beleélni magad a másik helyzetébe, és legyél támogató, amikor szükség van rá.

Kompromisszumkészség: Tanuld meg a kompromisszumkészséget. Ahol két különböző egyén találkozik, az elengedés és alkalmazkodás szükséges a harmónia érdekében.

Intimitás és Szenvedély: Ne hagyjátok figyelmen kívül az érzelmi és fizikai intimitást. Tartsatok fenn szexuális és érzelmi kapcsolatot, és legyetek nyitottak az egymás iránti vágyak megosztásában.

Konfliktuskezelés: Tanuljátok meg hatékonyan kezelni a konfliktusokat. Keressetek megoldásokat, és ne hagyjátok, hogy az apró viták szétválasszanak benneteket.

Folyamatos Fejlődés: Ne álljatok le a személyes és kapcsolati fejlődésben. Támogassátok egymást az új dolgok kipróbálásában, tanulásban, és együtt fejlődjétek.

Visszajelzés és Dicséret: Adjatok egymásnak visszajelzést és dicséretet. Ne csak a problémákra koncentráltok, hanem ismerjétek el egymás erősségeit és eredményeit is.

Válságokra Való Felkészülés: Beszéljétek a válságokra való felkészülésről. Ismerjétek fel, hogy az élet kihívásokkal teli, és a támogatás, amit egymástól kaphattok, segít átvészelné a nehéz időszakokat.

D.

Remélem, hogy ezeknek a gondolatoknak és a Mesterséges Intelligencia lehetőségeinek segítségével (előzetes, független, "személytelen", szakszerű tanácsadás, önnevelési tréning) majd 20-30-40 év múlva már jobbak lesznek a házasságok, mint ma az átlag ahogy kinéz. Köszönöm szépen.

ChatGPT

Nagyon szívesen! Igen, a technológia és a mesterséges intelligencia lehetőségei valóban hozzájárulhatnak a személyes fejlődéshez, kapcsolatok építéséhez és fenntartásához. A gyors technológiai fejlődés és az új generációk változó értékrendjei valószínűleg formálni fogják a jövő házasságait és kapcsolatait. Reméljük, hogy az ilyen tanácsok és támogatások segítenek az embereknek a boldogabb és kiegyensúlyozottabb kapcsolatok kialakításában. Ha van még bármilyen kérdésed vagy segítségre van szükséged, ne habozz megkeresni! Sok boldogságot és sikert kívánok a jövő kapcsolataidhoz!

D.

Látsz-e olyan lehetőséget, hogy a Mesterséges Intelligencia ront a helyzeten, pl. rossz tanácsokat ad, a mai, terhelt élethelyzetekből indul ki, személytelenít, amikor emberi tanácsadásra volna szükség, túlracionalizál, szétdúlja a "romantikát", számítóvá tesz, infantilizál stb.?

ChatGPT

Igen, vannak olyan lehetséges kockázatok és kihívások, amelyekkel a Mesterséges Intelligencia (MI) találkozhat a kapcsolatok és tanácsadás terén. Néhány lehetséges probléma közé tartozhat:

Személytelenség: A Mesterséges Intelligencia alapú tanácsadás hiányolhatja az emberi kapcsolatokhoz szükséges személyes érzetet és empátiát.

Általánosság: A MI-re alapozott tanácsok túlságosan általánosak és szabványosak lehetnek, nem veszik figyelembe az egyedi körülményeket és érzéseket.

Racionalizálás: Az MI túlzottan racionális megközelítése esetleg nem veszi figyelembe az érzelmi aspektusokat vagy nem képes megérteni az emberi érzéseket.

Romantika elvesztése: Az MI talán nem képes az emberi romantika érzetét átadni, ami fontos lehet a kapcsolatokban.

Kiszámíthatóság: Az MI-alapú tanácsadás esetleg túlságosan kiszámítható lehet, és nem tudja kezelni az emberi élet változatosságát és kihívásait.

Infantilizáció: A túlzottan egyszerűsített tanácsok vagy az infantilizált megközelítés nem segít a felnőttkori problémák komoly kezelésében.

Ezek a kockázatok és kihívások azt hangsúlyozzák, hogy a Mesterséges Intelligenciát óvatosan és kiegészítve kell használni. Az emberi kapcsolatoknak és érzelmi aspektusoknak mindig központi szerepük kell, hogy legyen, és az MI-nek ezt kell kiegészítenie, nem pedig helyettesítenie. Az etikai irányelvek és a szigorú fejlesztési eljárások bevezetése fontos annak érdekében, hogy az MI pozitív hatással lehessen a kapcsolatokra és a tanácsadásra.

D.

Jó reggelt, na akkor mozogjunk egy kicsit! Viszlát! Ne habozz kérdezni Te sem, ha nem tudsz valamit...

ChatGPT

Jó reggelt! Köszönöm a beszélgetést és a jókívánságokat! Ha bármilyen további kérdésed vagy segítségre van szükséged, ne habozz visszatérni. Kellemes napot kívánok, és viszlát!

D.

Habozzon a szappan :)

ChatGPT

Habozó szappan? Az érdekes! :) Ha újra beszélgetni szeretnél, vagy ha bármilyen kérdésed felmerül, ne habozz megkeresni. Kellemes napot és viszlát!

*GROMON ANDRÁS***JÉZUS ÉS A GYEREKEK**

Jézusnak a gyerekekkel kapcsolatos mondásai erősen romantikus értelmezésben élnek a keresztény köztudatban, mintha Jézus a gyermeki tisztaságot, ártatlanságot, sőt a gyermeki jóságot állította volna példaképül a felnőttek elé. Látni fogjuk, hogy a szóban forgó mondásokban nincs szó efféle erkölcsi értékekről (ha egyáltalán lehetnek kisgyerekeknek erkölcsi értékeik), hanem egészen más az üzenetük.

Voltaképpen mindössze két evangéliumi helyről, illetve ezek párhuzamos helyeiről és kiegészítéseiről van szó: Mk 10,13-16 és Mk 9,36-37a.

Mindkét helynek az értelmezését megnehezíti, hogy a bennük szereplő jézusi mondásokat – sok más esethez hasonlóan – „elszigetelten”, vagyis az elhangzás idejének, helyének és körülményeinek¹ megadása nélkül hagyományozták át, vagy a különböző élethelyzeteket összekeverték.

Mk 10,13-16-ban *most ez áll:* (13) „Kisgyermeket vittek hozzá, hogy érintse meg őket, a tanítványok azonban keményen rájuk szóltak. (14) Amikor azonban Jézus [ezt] meglátta, bosszús lett, és [keményen rájuk szólva] azt mondta nekik: »Hagyjátok, hogy a gyermekek hozzám jöjjenek, ne álljátok útjukat, mert az ilyenek számára van [itt] az Isten országa. (15) Ámen, mondom nektek, hogy aki nem gyermekként fogadja Isten országát, semmiképp be nem megy oda.« (16) Aztán átkarolta őket, és rájuk téve kezét, megáldotta őket.”

¹ Szaknyelven „Sitz im Leben” = életbe ágyazottság.

Arra a nehézségre, amelyet az eredeti élethelyzet közlésének hiánya okoz, ez esetben sajátos ellentmondás hívja föl a figyelmre: a 13. versbeli bevezetés azt mondja, gyermekeket *vittek* hozzá (nyilván a szülők), a 14. versben viszont Jézus azt mondja a tanítványoknak, ne akadályozzák a gyerekeket (!) abban, hogy hozzá *menjenek*, vagyis a 13. versben járni még nem tudó kisgyerekekről², a 14-ben saját lábukon járó gyerekekről van szó. Ráadásul a 14., ill. a 15. v. mondásának más és más a jelentése.

Ezek alapján azt mondhatjuk, a 13-16. versben *két helyzet, illetve két mondás keveredik össze* (13a.15 és 13b.14 – a 16. v. tartalma pedig mind a két helyzetre vonatkozhat, akár részben, akár egészében): 1) Kicsi gyerekeket *vittek* hozzá, hogy áldja meg őket; meg is tette, és hozzáfűzte a 15. v. tanítását. 2) Nagyobb gyerekek *mentek* hozzá, de a tanítványok el akarták zavarni őket: ehhez kapcsolódik a 14. v. jézusi reakciója és tanítása.

Kezdjük az utóbbival!

„Ilyeneké az Isten országa”

Mk 10: (13b) [Gyerekek mentek hozzá], a tanítványok azonban keményen rájuk szóltak. (14) Amikor azonban Jézus [ezt] meglátta, bosszús lett, és (keményen rájuk szólva)³ azt mondta nekik: »Hagyjátok, hogy a gyermekek hozzám jöjjenek, ne álljátok útjukat, mert az ilyenek számára van [itt]⁴ az Isten országa!« (16) Aztán átkarolta őket, és rájuk téve kezét, megáldotta őket.⁵

Mielőtt értelmeznénk a jelenetet és a benne elhangzó jézusi mondást, egy fordítási sajátossággal kell szembenéznünk. „Az ilyenek számára van itt” a görögben és a szokásos

fordításokban így hangzik: „az ilyeneké”; ez azt a benyomást keltheti, mintha automatikusan az ő „tulajdonuk” lenne az Isten országa, mintha automatikusan „tagjai”, részesei lennének Isten országának, azaz a szeretet világának. Ilyen *automatika azonban nem létezik*, egyetlen társadalmi csoport sem lesz részese automatikusan Isten országának, a „belépéshez” – amint később még látni fogjuk – meg kell térni⁶. Az „ilyeneké” kifejezés tehát – ugyanúgy, mint Lk 6,20-ban a „szegényeké”⁷ – csak azt jelentheti: (főként) az ilyenek számára van, az ilyeneknek van rá (leginkább) szükségük, az ilyeneknek kínálom föl (elsősorban).

Továbbá azt kell tudatosítanunk, hogy minden valószínűség szerint utcagyerekekről van szó⁸, vagyis *a társadalmi ranglétra alján állók* (más jézusi kifejezéssel a „kicsik”: Mk 9,42) egyik csoportjáról⁹, az „aljanép” tagjairól, akik tülekedtek Jézushoz, mert érezték jóságát, és akiket a „tisztességesek” (és a „nagyok”) ismételtlen el akartak választani róla¹⁰.

Feltételezésünk szerint így járnak el most a tanítványok is. Ezzel azonban szíven találják Jézust, aki úgy gondolja: az általa felkínált Isten országa (elsősorban) pont *az „ilyenek”* számára van itt, *vagyis a „kicsik”, az olyan emberek számára, akiket a társadalom éppúgy semmibe vesz, mint ezeket a gyerekeket, azaz mai nyelven – és ez a vizsgált mondás jelentése, üzenete –: Isten országa (elsősorban) a gyerekek által jelképezett kisémberek, a társadalom peremén élők, a társadalmi ranglétra alján állók, a lecsúszottak, a jogfosztottak, a hátrányos helyzetbe taszítottak számára van.*¹¹

² Vö. Tamás-evangélium, 22. logion: „Jézus kisgyerekeket látott, akik szoptak. Azt mondta tanítványainak: Ezek a kicsinyek, akik szopnak, azokhoz hasonlatosak, akik bemennek a Királyságba.”

³ Ezt a kiegészítést nem minden, de számos kézirat tartalmazza; amint a Mk 8,32-33-ból kitűnik, az effajta jelenet nem volt idegen Jézustól és tanítványaitól: amott Jézus és Péter, emitt Jézus és több tanítványának kemény szócsatájáról értesülünk.

⁴ Vö. Mk 1,15; Mt 11,5; 12,28; Lk 4,19; 11,20.

⁵ Párhuzamos helyek: Mt 19,14 és Lk 18,16.

⁶ Vö. Mk 1,15; 9,45; 10,25; Mt 5,20; 18,3; Lk 13,24; más kérdés, hogy ezt a megtérést megelőzi „Isten országának felkínálása”, „Isten országa kincsének megtalálása”, vö. Mt 13,44; 18,33; Lk 6,36; 7,41-43; 19,6.8.

⁷ A görög *hümeterosz* = „tiétek” nemcsak szubjektív értelemben fogható fel, hanem objektív értelemben is. Például a *hai hümeterai elpidesz* kifejezés jelentheti azt is, hogy „a ti reményeitek”, de azt is, hogy „a belétek vetett, hozzátok fűzött remények”. Teljesen világossá teszi ezt Lk 6,24, ahol „a ti vigasztalásotok” (*paraklészisz hümon*)

kifejezés értelme semmiképp nem lehet az, hogy „az a vigasztalás, amely a ti tulajdonotok” (hiszen ez azt jelentené, hogy önmagukat vigasztalják), hanem csak az, hogy „az a vigasztalás, amely titeket illet meg”; ezt a jelentést aztán még megerősíti a „járandóságát megkapja” jelentésű *apekhein* ige is.

⁸ Ezek nem élvezetből, szórakozásból vagy rossz szándékkal csavarogtak, hanem többnyire nyomorúságukban: élelem után kutattak vagy koldultak, mert az alsó néprétegek szokásos szegénységét csak növelte a nagy munkanélküliség, ld. Mt 20,3-7.

⁹ Ha nem utcagyerekekről, hanem „egyszerű”, „normális” gyerekekről lenne szó, az sem változtatna a lényegen, mert a gyerekek – akárcsak a nők vagy (rab)szolgák – valamennyien a társadalmi ranglétra (gyakorlatilag semmibe vett) alját alkották. (Akkoriban még nem a gyerekek uralma jellemezte a társadalmat...!)

¹⁰ Vö. Mk 2,16; 3,22; 9,37a; Lk 7,39; 19,7.

¹¹ Vö. Lk 6,20-21: „Szerencsések vagytok ti, szegények, mert számotokra van itt az Isten országa! Szerencsések vagytok ti,

„Aki nem kisemberként fogadja...”

Az persze kevés, hogy Jézus felkínálja az Isten országát, elsősorban a „gyerekek”, a „kicsik”, a társadalom alján állók számára; az embernek el is kell fogadnia a felkínált lehetőséget, s erről, ennek a hogyanjáról szól a fent említett első helyzet:

Mk 10: (13a) „Kisgyermeketek vittek hozzá, hogy érintse meg őket¹². (15) [Ekkor Jézus azt mondta nekik]: »Amen, mondom nektek, hogy aki nem gyermekként fogadja Isten országát, semmiképp be nem megy oda.« (16) Aztán átkarolta őket, és rájuk téve kezét, megáldotta őket.”¹³

Az itteni jézusi mondás értelmezésének kulcsa a „gyermekként fogadja” kifejezés. Ennek csak két értelmes jelentése lehet: a) gyermeki állapotban, a gyermekség állapotában fogadja, b) úgy fogadja, ahogyan a [kis]gyermek fogadnak valamit. – Itt az első változat értelmét vesszük szemügyre, s majd a következő alpontban a másodikat.

Ebben az első esetben a „gyermeket” jelképes értelemben vesszük, s a fentiek értelmében a „kicsik”, a társadalmi ranglétra alján állók jelképének tekintjük. A „gyermeki állapotban, a gyermekség állapotában” ekkor azt jelenti, hogy „kisemberként, a kisemberek helyzetében, a kisemberek életállapotában, a társadalmi ranglétra alján helyezkedve el” – a jézusi mondás jelentése, *mondanivalója* pedig nem kevesebb, mint hogy *csak* az ebben a társadalmi helyzetben lévő ember képes arra, hogy „belépjen

Isten országába”, a szeretet, vagyis az ingyenes és kölcsönös ajándékozás világába! – Ez meglepő lehet, de jól megvilágítja, és egyúttal megerősíti a gazdag ifjú története; Jézus azt mondja neki: „Menj el, add el mindazt, amit birtokolsz, és add a szegényeknek, így kincset birtokolsz majd Istennél”¹⁴, majd határozottan közli az értetlenkedő tanítványokkal: „Könnyebb a tevének átmennie a tű fokán, mint a gazdagnak bemennie Isten országába”¹⁵ (Mk 10,21.25)!

Ezt a jelentéstárgyat támasztja alá és pontosítja a *Mt 18,3-ban* olvasható jézusi mondás: „Amen, mondom nektek, ha meg nem tértek¹⁶, és olyanokká nem váltok¹⁷, mint a gyermekek, semmiképp nem mentek be Isten¹⁸ országába!” – A „gyermek” itt is a „kicsiket”, a társadalmi ranglétra alján elhelyezkedő kisembereket jelentik, a pontosítás pedig abban áll, hogy a társadalom alján elhelyezkedés nem egyszerűen adottság kérdése, ill. az oda tartozás nem jelenti automatikusan a bejutást Isten országába, hanem ez *csak akkor* következik be, ha valaki „megtér”, azaz *tudatosan választja* ezt a élethelyzetet!

Kétségtelenné teszi ezt Jézus szavainak folytatása *Mt 18,4-ben*: „Aki tehát olyan alacsonnyá/kicsivé teszi magát, mint ez a gyerek...” Ez világosan mutatja, hogy tudatos döntésről, választásról van szó, a *tapeinun* [*heauton*] ige Lk 14,11 és 18,14-beli alkalmazása pedig egyértelművé teszi, hogy gyerek a szóban forgó „alacsonysága/kicisége” a társadalmi értelemben vett alacsonyságot/kiciséget¹⁹ jelenti.

akik most éheztek, mert majd jóllaknak titeket!” – Miért a szegények „számára van itt” Isten országa – kérdezhetnénk. Egyrészt azért, mert Jézus Istene, mint minden normális anya, *először* leggyöngébb, legrászorultabb gyermekeiről akar gondoskodni, másrészt mert ő *nem akarja* a társadalmi igazságtalanságokat, nem akarja a szenvedéseket, a nyomort. Ezért Jézus is elsősorban a leginkább nélkülözők, a legtöbbet szenvedők számára hirdeti meg Isten országát és annak ajándékait, vagyis azt akarja, hogy az éhezők táplálékhoz jussanak, végre jóllakjanak, a szenvedők sirása pedig nevetésre forduljon. Vö. még Mt 11,28!

¹² Azaz: tegye fejükre a kezét, és imádkozzék értük. Az effajta áldáskérés, ill. megáldás igen gyakori volt a korabeli Palesztinában: gyermekek kérték a szüleiktől, tanítványok a mesterüktől, vagy szülők a gyermekeik számára az írástudóktól az Engesztelés napján. – Ezt a kérést aligha vehették zokon, ill. akarhatták megakadályozni a tanítványok, hiszen csak megtiszteltetésnek tekinthették mesterük (és mellelleg a maguk) számára, de semmiképp sem olyan megterhelésnek, amitől meg kellett volna kímélniük Jézust (az utcagyerekek „tolakodását” viszont nagyon is ilyenek tekinthették).

¹³ Párhuzamos helyek: Lk 18,17 első értelmezési lehetősége és Mt 18,3.

¹⁴ A „kincs” maga Isten, az ő „országa”, szeretete.

¹⁵ Ahogyan a teve nem képes átmenni a tű fokán, ugyanúgy lehetetlen, hogy a gazdag bejusson „Isten országába”, hiszen az nem más, mint az egymást szeretők, egymással mindent megosztók kölcsönös ajándékozásának világa, abban pedig képtelenség azt mondani: „Ez vagy az *csak* az enyém, az én *magántulajdonom*, és *jogom* van ahhoz, hogy azt csináljak vele, *amit akarok*”, legyen szó akár egy üzemről, egy földbirtokról vagy az utolsó darab kenyérről. Automatikusan *kizárja magát* ebből a világból az, aki így gondolkodik és cselekszik – mindaddig, *amíg* össze van növe a gazdagságával, mint a teve a púpjával.

¹⁶ A görög *sztrephein* ige szó szerinti jelentése „megfordul”, megfelelően a mögötte húzódó héber *sub* igének, amely azt jelenti: megfordulni, gyökeres életfordulatot végrehajtani; ez azonban csak képi megfogalmazása az elvontabb *metanoein* igének, amely a gondolkodás átalakítását és az ebből fakadó életátalakítást jelenti.

¹⁷ Az „olyanokká váltok” elvileg jelenthetné azt is, hogy „úgy fogadjátok, ahogyan a [kis]gyermek fogadnak valamit”, a 4. versbeli folytatás azonban („*olyan alacsonnyá/kicsivé* teszi magát”) itt kizárja ezt az értelmezési lehetőséget.

¹⁸ Az eredetiben: „a mennyek”, ez azonban csak Isten nevének tiszteletből történő körülírása.

¹⁹ Vö. Fil 2,8; 4,12; Jak 1,9.

Mielőtt rátérnénk a „gyermekként fogadja” kifejezés másik értelmezési lehetőségére, említsük még meg Jézusnak a társadalmi kicsiséggel kapcsolatos *értékitéletét*: Lk 9,48c első pillanatra homályosnak tűnik: „Aki mindannyiok között a legkisebb, az a legnagyobb”, ám Mt 18,4 megmagyarázza ezt: „Aki olyan alacsonnyá/kicsivé teszi magát, mint ez a gyerek, az a legnagyobb Isten országában” – vagyis Isten országának értékrendje, mércéje szerint. Az emberi társadalomban – tudatosan – betöltött alacsony helyzet Isten szemében való nagyságot jelent (és fordítva, amint Lk 14,11 és 18,14 erről is tanúskodik).

„Aki nem ajándékként fogadja...”

Mk 10: (13a) „Kisgyermeketek vitték hozzá, hogy érintse meg őket. (15) [Ekkor Jézus azt mondta nekik]: »Amen, mondom nektek, hogy aki nem gyermekként fogadja²⁰ Isten országát, semmiképp be nem megy oda.« (16) Aztán átkarolta őket, és rájuk téve kezét, megáldotta őket.”²¹

Most a „gyermekként fogadja” *másik lehetséges értelme* – „úgy fogadja, ahogyan a [kis]gyermek fogadnak valamit” – szerint nézzük meg e jelenet, ill. a benne foglalt jézusi tanítás mondanivalóját.

A megoldás kulcsa annak a kérdésnek a megválaszolásában rejlik, hogyan lehet „fogadni”, „átvenni”, „megkapni” valamit. Lényegében háromféleképpen. a) A brutális emberek *ellopják-elrabolják*, ami nekik kell. A zelóták például azt hitték, erőszakkal valósíthatják meg „Isten országát”. b) Az igazságosan gondolkodók *megvásárolják* (pénzzel, munkával, érdemekkel), amire szükségük van. A farizeusok és az apokaliptikusok korrekt törvényteljesítéssel és pótlólagos böjttel, imával, jócselekedetekkel akarták kiérdemelni „Isten országának eljövételét”. c) A kisgyermek – kimondatlan vagy kimondott kéréseik nyomán – egyszerűen *megajándékoztatják magukat* a szüleikkel, ha

valamire szükségük van. A „tisztességes emberek” és általában a felnőttek nemigen kedvelik a kapásnak ezt a fajtáját, de a kisgyerekek, illetve a „gyermek” Jézus számára ez a természetes, hiszen ő egy jóságos Apa szeretett fiának élte meg magát (vö. Mk 1,11).

Mindenesetre: Aki el akar ragadni valamit Istentől, az úgy tesz, mintha Isten nem akarna eleve minden szükségeset nekünk ajándékozni (Mt 6,25-33 // Lk 12,24-28); aki ellenszolgáltatásokkal akar valamit megkapni tőle, az kereskedővé fokozza le a Jóságost (Jn 2,16b!); egyetlen helyes viszonyulás marad: *Fogadjuk ajándékként Isten felkínált országát*, a szeretet világát, ahogy a kisgyerekek: jogigény és érdek nélkül²², de bizalommal is²³, különben – értelemszerűen – sosem fogjuk átlépni a küszöbét annak az „isteni területnek”, ahol csak a kölcsönös ajándékozás magatartása érvényes, mivel ott az isteni szeretet „uralkodik”²⁴, érvényesül.²⁵

Amint látszik, itt valóban valamilyen *gyermeki tulajdonságot* jelöl a „gyermekként” kifejezés – ám két dolgot meg kell állapítanunk: egyrészt ez a tulajdonság nem erkölcsi teljesítménye, tehát nem is érdeme a gyermeknek, hanem veleszületett adottsága, másrészt ez az egyetlen olyan hely a jézusi „gyermekségmondások” sorában, ahol a „gyermekség” nem a társadalmi kicsiséget, a társadalmi ranglétra alján állást jelöli. E kivételesség miatt elvileg meg is lehetne kérdőjelezni ennek a magyarázatnak a hitelességét, de a feltételezett „életbe ágyazottság” miatt²⁶ mégsem teszem ezt: nem valószínű ugyanis, hogy az egészen kicsi gyerekekben is a társadalom periferiáján élők jelképét látta Jézus.

„Aki befogad egy ilyen gyermeket...”

A fentiek után aligha csodálkozhatunk egy pillanatig is azon, hogy Jézus a „gyerekekkel”, a „kicsikkel”, azaz a társadalmi ranglétra alján elhelyezkedőkkel (ha úgy tetszik, az elnyomottakkal...) azonosult, nem pedig a ranglétra tetején állókkal, a „nagyokkal”. Ezt fejezi

²⁰ A görög *dekheszthai* tárgyakra, dolgokra vonatkozóan azt jelenti: átvesz, [meg]kap, elfogad, valahogyan fogad valamit. Mindegyik jelentés helyénvaló itt, de a legjobban talán az utolsó illik bele a tartalmi összefüggésbe.

²¹ Párhuzamos hely: Lk 18,17 második értelmezési lehetősége.

²² Vö. Mt 20,1-15; Lk 15,11-32; Mt 22,11-13.

²³ Vö. Mk 1,15; Mt 7,7-11.

²⁴ Ebben az értelemben nevezhető/fordítható „Isten uralmának” az „Isten országa” (*malkuth Jahve, baszileia tu theu*).

²⁵ Jézus nem mond ellent itteni kijelentésének, ha máskor azt kívánja, hogy önmagunk feláldozásáig menően vessük be magunkat Isten országáért (Mk 8,34; Lk 13,24), hiszen az az elkötelezettség, amelyikre ő gondol, *nem előzetes teljesítmény* Isten országának elnyeréséhez, *hanem közvetlen, természetszerű reakció* Isten országának ajándékára, az Istentől jövő szeretetre, ld. Mt 13,44; 18,33; Lk 6,36; 7,41-43; 19,6.8; Jn 8,7.11 – de már Mk 1,15 is, ahol világos: nem azért „kell” megtérni, *hogy* eljőjön Isten országa, hanem azért, *mert* eljött.

²⁶ Kicsi, karon ülő, a Tamás-evangélium szerint még szopó gyerekeket *vitték* hozzá, hogy áldja meg őket.

ki a **Mk 9,37a-ban** megőrzött mondása, amelynek bevezetése a 36. vers²⁷:

(36) „Akkor²⁸ fogott egy kisgyereket, odaállította középre, majd átkarolta őt, és azt mondta nekik: (37a) »Ha valaki az én kedvemért²⁹ befogad³⁰ egy ilyen kisgyereket, engem fogad be.«³¹

Ezt a jézusi mondást akkor érthetjük meg legjobban, ha fölidézzük, hogy Jézust gyakran hívták meg ebédre, vacsorára „jól szituált”, „tisztességes” emberek. Őt, a híres prédikátort és gyógyítót szívesen látták – de a bogáncsként rátapadó kisembereket, a társadalomban megvetett vámosokat, utcanőket, szegényeket, leprásokat, elmebetegeket, és a különben is sokadrangú állampolgárnak számító nőket, az örökké éhes (utca)gyerekeket és (rab)szolgákat, egy szóval: a „csócseléket” nem: „Tehát engedjük be őt, de aztán gyorsan zárjuk be a kaput! (Neki is ezzel adjuk meg az illő tiszteletet, nemde?)”

Jézus egy prófétai jellel³² határozottan elutasítja ezt a szétválasztást. Fog egy (utca)gyereket, a társadalomban semmit sem számító *kisemberek jelképét*, és előbb közéjük állítja, hogy jól nézzék meg, aztán átkarolja, hogy tudják: *azonosul vele*, mint anya a gyerekével. Mindenki érthette a gesztust: „Engem csak úgy fogadhattok be, hogy velem együtt a kicsiket, a szegényeket is befogadjátok!”³³ Hozzáfűzött magyarázatával azonban a gesztus „*másik oldalát*” is megfogalmazta: „Ha [voltaképpen hajlandóságotok ellenére] a kedvemért befogadtok egy ilyen gyereket [= bárkit a kicsik, szegények közül], engem fogadtok be.

Ebben az értelmezésben teljesen helyénvaló a „befogadni” eredeti jelentése (ld. 30. l.áb.), és aláhúzza, hogy *ez* a befogadás nem valami elvi elfogadást jelent, hanem a kicsik, a társadalom peremére szorultak, a szegények konkrét

megsegítését; másfelől pedig helyénvaló a „kedvemért” kitétel is, hiszen „elvileg” nem Jézus kedvéért kell tenni a jót, hanem azok kedvéért, akik arra rászorulnak – ha viszont valaki csak az ő kedvéért tenné, tudja meg: magát Jézust fogadta be!

* * *

Ha e tanulmány címére gondol az olvasó, talán csalódottan fejezi be az olvasást, hiszen alig-alig mondtam valamit arról, mit gondolt Jézus a gyerekekről, vagy hogyan viszonyult hozzájuk. Mentségemre szóljon, hogy mindössze a vizsgált jézusi mondások egyetlen mozzanata adott erre lehetőséget („gyermekként fogadni...”). Befejezésül azonban még felidézek egy apró, de talán nem jelentéktelen mozzanatot: Márk evangéliumában *mindkét* vizsgált jelenetben (9,36-37a; 10,13-16) találkozunk azzal a megállapítással, hogy Jézus „*átkarolta, átölelte*” a szóban forgó gyereket, ill. gyerekeket. Levonhatjuk hát a következtetést: Jézus érző szívvel fordult a gyermekek felé, különösen az átlagosnál is hátrányosabb helyzetűek, az utcagyerekek felé; talán még azt is megkockáztathatjuk, hogy ezt egyenesen anyai módon tette, hiszen kora patriarchális társadalmában aligha volt jellemző, hogy az apák-férfiak nagyon ölelgessék a gyerekeket.

Jézus azonban azt az apai-anyai Istent képviselte, akit leghatásosabban a tékozló fiú példabeszédében szereplő apa jelenít meg (Lk 15,11-32).

²⁷ Márk a számunkra ismeretlen *eredetitől eltérő* összefüggésbe állítja be ezt a jelenetet és a benne foglalt jézusi mondást, mégpedig a tanítványok rangvitájának keretébe. Nézetem szerint ugyanis a 9,30-31.32.33 vers határozottan azt sugallja, hogy a szenvedés-bejelentés után a tanítványok félnek megkérdezni Jézus, s ezért egymás között vitatkoznak arról, hogy Jézus lehet-e valóban Isten küldötte, az igazi messiás (mint ahogy hiszik-remélik, ld. Mk 8,29), ha szenvedését és esetleges halálát helyezi kilátásba, s a 37b versben Jézus erre a kérdésre adja meg a választ: „Igenis én vagyok Isten hiteles küldötte, ahogyan a hegyen is „hallhattátok”, és jó, ha emlékeztek rá, hogy az én elfogadásommal vagy elutasításommal Isten útját fogadjátok vagy utasítjátok el” (vö. Mk 9,7; 8,33!). – A rangvita (Mk 9,34-35) eredeti szövegösszefüggésének, illetve a rangvitára eredetileg adott jézusi válasznak a Mt 18,1-4-ben foglaltakat

tekinthetjük (azzal a módosítással, hogy Máté „átírja” a témaindító kérdést).

²⁸ Az előző l.áb. jegyzetben foglaltak alapján úgy gondolom, hogy a jelenet és a jézusi mondás eredeti élethelyzete („Sitz im Leben”) ezúttal is ismeretlen.

²⁹ Az eredetiben: „az én nevemben”. Ez a kifejezés a következőket jelentheti: „az én megbízásomból”, „velem azonosulva”, „miattam”, „rám való tekintettel”; az utóbbi illik legjobban a szövegösszefüggésbe. (A „név” a zsidó gondolkodásban magát a személyt jelenti.)

³⁰ A görög *dekheszthai* személyekre vonatkozóan azt jelenti: vendégszeretően fogad, szállást ad, vendégül lát, megvendégel.

³¹ Párhuzamos helyei: Mt 18,5 és Lk 9,48a.

³² Vö. Mk 11,7 (számáron lovaglás), 11,13-14 (beszélgetés a fügefával), 11,15-16 (demonstráció a templomi üzem ellen).

³³ Vö. Mt 25,40!

KIRÁLY IGNÁCZ

**A GYERMEK
... TEGNAP, MA, HOLNAP...**

Miért akarok írni egy olyan témáról, amely állandóan jelen van az életünkben? „A vízcsapból is ez folyik.” Ezért. Mert mindenütt jelen van, ugyanakkor a mi korunk is sajátos, veszélyes irányulásokat mutat. Az életigenlő szemléletől és gyakorlattól a túlnépesedésre hivatkozó születésszabályozásokig minden itt hömpölyög körülöttük a közbeszédben. Szülünk és ölünk? Oh nem, dehogyan ölünk! Szabályozunk! A fajfenntartás ösztönét racionalizáljuk! Ugyanakkor a teremtés rendje életigenlő. Meggondoltan életigenlő. Felelős lelkiismeretre épülő életigenlő. Az ember mindig igyekezett értékszemléletének megfelelően kezelni a gyermekkérdést. A régiek elvi és gyakorlati hozzáállása is hordoz elítélhető, és hordoz megfontolandó elemeket. A gyermekről, az emberi életéről szóló elgondolások nemcsak az íróasztalnál születnek, hanem az elmélkedő ima templomi csendjében és a hitvesi ágyban is.

Most elindulunk az ókortól, majd segítségül hívjuk a keresztény és Jézustól tanulható elveket, hogy a mai kérdésekre olyan választ találjunk, amely a gyermekeket vállaló, holnapi szülőknek is segítenek helytállni. Bizony, a gyermekről szóló áttekintés nem egy szellemi és lelki felüdülés. Céлом nem a tárgyilagos drámai teljesség bemutatása, hanem a megfontolásra érdemes ismeretek tömör ismertetése, a mai gondokra való tekintettel.

A gyermek az ókorban

A család, a törzs, a nép fennmaradásának és erősödésének kiemelkedő lehetősége a gyermek. A felnőtt generációk a maguk földi értékeinek fennmaradását az utódokban látták megvalósulni. A felnőtt szokásokat a gyermekek a maguk szintjén élik meg. A putumayo indián törzs gyerekei még a XI. sz.-ban is úgy élik meg az ősi hagyományait, mint a felnőttek, hogy azután felnőttként is ezt vigyék tovább, generációról generációra. Egyik drámai hagyományuk volt, hogy a gyermekek a rivális törzsek gyermekhadakozások során elfogott gyerekeit kultikus diadalmi lakomán fogyasztották el, banánnal tálalva (Műveltség útja, VI. 155. o.).

A görögök fejlett kultúrájában a gazdag athéniek aranyárákannyal és kigyókkal díszített bölcsőbe tették gyermekeiket, hogy a régi királyi származás és dicsőség kísérje azok életét. Kultikus kifejezése ez az áthagyományozásnak. A spártaiak azért fűrésztöttek meg borban az újszülöttet, hogy a gyermek majd felnőjön az ő harcias, kemény életvitelű őseihez (Műveltség útja, VI. 296. o.). Az életszínvonal növekedése nagy változásokat hozott a gyermekek kérdésében is. Krétán már akkor is megengedte a törvény a válást, ha a házastársak valamelyike félt attól, hogy túl sok gyereke lesz (Műveltség útja, VI. 297. o.).

A gyermekek száma azonban kisebb gond volt, mint az, hogy minőségi gyermekek szülessenek és maradjanak meg. Egyes indián törzseknek azért vitték a szülés előtt lévő anyákat egy külön szigetre, hogy védett helyen szép és erős babájuk szülessen (Ackermann, 406. o.). Íme a szülészeti osztály és a szülőszoba elődje. Minden nép nagy áldásnak tekintette a szép és erőteljes gyermeket. Juvenalis írja, hogy a „legnagyobb tisztelet adassék a gyermeknek”, aki erőteljes és életképes (Szatírák 14). Livius is azt írja (Róma története, Decades 5.), hogy az emberi nemnek legkedvesebbje az értékeket tovább vivő gyermek. A Gracchusok anyja élete legdrágább értékeinek mondja nagyszerű gyermekeit. Vajon mit mondott volna, ha fogyatékkal születik valamelyik gyermeke? Akkor is volt vágyott gyermek, elfogadott gyermek és elutasított gyermek. Lucretius akkor is elgondolkozik, ha olyan gyermeket lát, aki valamilyen születési rendellenességtől szenved, és szenvedtetni szüleit. Ezért írja, hogy az újszülött olyan, mint egy hajótörött, aki ki van szolgáltatva a felnőtt világ kénye-kedvének. Platón is vallja kora és kultúrája elvárásait, vagyis a torz, életképtelen gyermek megölését (Ackermann idézi Kat. nevelés 1914, 407. o.). Már ott is vagyunk a Taigetosznál, az igény szintnek nem megfelelő gyermekek kitételénél, megölésénél. A szülők, a társadalom élet-halál urai, törvényerőre emelt határozatokkal, hagyományokkal. Az életszínvonal nagyon meghatározta a szülők gyermekvállalását.

A patriarchális társadalomban az apák döntötték el, hogy újszülöttjük bekerülhet-e a társadalom vérkeringésébe, és azt is, hogyan. A hasznosság elve elnyomta az életet tisztelő irgalmasság elvét. Így terjedt el a magzatelhajtás és a gyermekkítétel gyakorlata. Juvenalis szerint a görögöknél olyan gyakori volt az abortusz, hogy alig látott gyermekágyas nőt. Azt most nem tudjuk rekonstruálni, hogy az őskorban mit tettek a felnőtt szemmel életképtelennek látszó gyermekekkel. Azért elgondolkodtató, hogy a dicső Róma története is gyermekkítetéssel indul (Romulus és Remus). A római 12 táblás törvény írja, hogy amennyiben az apa úgy ítéli meg, hogy gyermeke fejletlen és rendellenes, akkor megölheti. Később a törvény próbál határt szabni és előírja, hogy 5 tanú kell az életképtelenség megállapításához. Ez a törvény is kijátszható volt, amint ezt Tertullianus írja: „Tiltják törvényeitek, hogy az újszülötteket megöljétek, de egy törvényt sem lehet olyan könnyen kijátszani, mint ezt.” Ahol a csecsemő megölését lehetővé tette a törvénykezés, ott meg is találták a kiskapukat (hamis tanúzás). Lactantius szomorúan jegyzi meg, hogy a rómaiak az útjukban lévő „újszülött gyermekeiket megfojtják, vagy legjobb esetben kiteszik (Divinae institutiones V. 9.). Az ókori jelek azt mutatják, hogy az emberi élet értékét az adja, hogy mennyire használható, mennyire hasznos. Ez a csecsemőkre, gyermekekre is vonatkozott.

A gyermek az Ószövetségben

Az Ábrahámnak szóló ígéret alapja, hogy nagy néppé lesznek, ha teljesítik a „szaporodjatok és sokasodjatok”

parancsát. Ez egy közhelyszerű természetes törvény, hiszen az a család marad fenn és az a törzs erősödik, amely létszámában szaporodik és minőségében fejlődik. Ennek az ősi törvénynek írásos megfogalmazása a mózesi törvény. Az Kr.e. 722-ben eleső északi országrész tragédiája megingatja ezt a fennmaradási esélyt. Ekkor már a fennmaradáshoz a gyermekvállalás mellett ott van a Tóra és ott a Templom is. Ezen a három pilléren áll a nép jövője. Születés, törvény, kultusz. A zsidó családban a gyermek „viruló cédrus, a sok fiú Jahve különös áldása”. Jahve mondja: „Csodálatosan alkottalak meg” (Zsoltár 127,3), „Már fogantatásod előtt ismertelek” (Jeremiás 1,4-5).

Az egyiptomi fogságban is a megtartó erő és reménység a gyermek. Az egyiptomiak fel is figyelnek a zsidó nép erősödésére, és törvényt hoznak, rendeleteket adnak ki, hogy ezt a létszámbeli erősödést megtörjék, „nehogy erős ellenségük legyenek” (Kivonulás 1,10). A bábák dolga, hogy „ha fiú születik, öljék meg, ha leány akkor hadd éljen” (Kivonulás 1,16). A babilóniai fogságban a gyermekvállalás és a nép keveretlensége (faji tisztasága) válik jelentőssé. Ezért lejegyznek minden ezt érintő adatot. Fogságba kerültek: 27 290 fő. Zorobábel a fogság után hazavezet 42 360 főt. És ez csak egy része a népnek, hiszen sokan inkább a jóléti társadalmú birodalomban maradnak, mintsem a lepusztult hazába tértek volna vissza. A jólét sokakban elsorvasztotta, sőt legyőzte a népi, vallási identitást. Ahhoz azonban, hogy a fogság négy generációja ilyen szaporodást mutasson, családonként legalább 4-5 gyermeket kellett vállalniuk.

A gyermektelenség szégyen az akkori zsidó körökben, sőt Jahve büntetése. Izaiás az ország pusztulásának bemutatásakor írja, hogy az életben maradt asszonyok megragadják az első adandó férfit, hogy másodfelesége legyenek, és gyermekszüléssel megmeneküljenek a szegénytől (Izaiás 4,1 és vö. 5Mózes 28,18 és Ozeás 9,14). Jób is az Úr büntetéseként éli meg fiai elvesztését, és a hűségpróba után nagy áldásként, jutalomként tekint az új hét fiára és három leányára (Jób 42,13). Míg a gyermekeket Jahve áldásának. Izrael három özanyja is meddő volt, és különös ajándékként lesznek édesanyává: Sára (1Mózes 11,30), Rebeka (1Mózes 25,21), Ráhel (1Mózes 29,31). Sámuel megszületése is végre leveszi Annáról is a büntetés isteni bélyegét, és Jahve dicsőítésére indítja. Az akkori, 2-5 évig tartó szoptatási idő eltelté után azonnal nazirnak (Jahve számára odaadott) adja fiát Éli főpaphoz (A Szentírás magyarázata, 323. o.).

A zsidóság nagyon ügyelt arra is, hogy a házaspár hibájából, bűnből ne legyen gyermektelenség. Ezért a frissen házasodott férfinak egy évig nem szabad hadba vonulnia. Természetes számukra a babát váró anya kiemelt védelme. Ha a férfiak agresszívek, és valaki úgy megüt egy viselős asszonyt, hogy az idétlent szül, de életben marad, akkor a férj bíróilag jóváhagyott követelését teljesítse az elkövető. „Ha az asszony belehal, akkor érvényes az elv: szemet szemért, fogat

fogért” (Kivonulás 21,23-24). A már megszületett gyermek is védelem alatt áll. Az árvának Jahve az atyja (Zsoltár 68,56). A gyermek is teljes embernek számít: „Ha egy bika felöklel egy fiút vagy leányt, akkor a bikát meg kell kövezni, sőt a gazdát is, ha eleve tudta, hogy a bika ilyen veszélyes természetű (Kivonulás 21,31). A zsidóságban a mennyiségre törekvő gyermekvállalás nem mehetett a minőség kárára. A gyermekvállalás felső határa nincs szabályozva, de az igen, hogy a megszületett gyermekek hogyan nevelődjenek minőségi emberekké, hithű zsidókká.

A környező népekhez viszonyítva a szülő-gyermek kapcsolat a zsidóknál kiemelkedően fontos. Amint Jahve az atya és a zsidó nép a gyermek, olyan fontos ez a zsidó családokban is. Gyermeknevelésük alapanyaga a Tóra. Az ehhez való hűség mindenkit kötelez, felnőttet és gyermeket egyaránt. Így senki nem botránkozik meg azon, hogy Elizeus próféta Bételnél átkot mond azokra a gyerekekre, akik Jahvéval és a prófétájával gúnyolódnak, és az átok hatására medvék tépik szét a 42 gyereket (2Kir 2,23-25). A Tóra mindenekfelett, Jahve tisztelete mindenekfelett, felnőttre és gyerekekre egyaránt érvényesen.

Szigorúság és ugyanakkor nagy gyerekekre figyelés jellemzi azt a kultúrát. A jó szülő még a játékra is figyel: „Ahol a gyerek játszik, abból már látni lehet, hogy tiszták és igazak lesznek-e tettei” (Péld 20,21). A nevelés természetes eszköze a pálca. „Ha döreség tapad a fiú szívéhez, a pálca leveszi róla” (Péld 22,15). A verés, a fenyítés szent célt szolgál: „A fiú gyerektől ne sajnáld a verést, nem hal bele, ha bottal vered... az alvilágtól mented meg életét” (Péld 23,13). A fiú megzabolázása azért is szükséges, mert enélkül „szégyene lesz az anyjának” (Péld 10,1). „A gyermek szívéhez hozzá tartozik az ostobaság, de a fenyítő bot kiüzi belőle” (Péld 22,15). A verés nem a düh, a tehetetlenség levezetése, hanem szent nevelési kötelesség: „Aki nem használ pálcát, gyűlöli a fiát, aki meg szereti az ő fiát, az megfenyíti” (Péld 13,24). A fiú, ha bölcs, örül, ha atyja megfenyíti, hiszen az javára van (Péld 13,1). A leányok nem szerepelnek ilyen hangsúlyosan a nevelési előírásokban, mert elsősorban a fiú dolga továbbvinni a zsidó család, a nép éltető értékeit.

A jellemnevelés mellett a tudat formálása is nagy hangsúlyt kap. Minden ünnep múltba tekintés, és buzdítás a jövőt illetően. Évről évre, ünnepről ünnepre elmesélik az ősök példamutató történeteit, Jahve jelenlétét a nép életében. A gyerekeknek is ott a helyük ezeken és így beléjük ivódik a múlt, a jelen és a jövő Jahvénak tetszeni akaró törekvése (Nemeshegyi: Eucharisztia, 21. o.). A bűnbánat is mindenkit érintő közösségi cselekmény: „Gyűjtsetek össze véneket, hívjátok össze gyermekeket, a csecsemőket is.” (Joel 2,16). Az asszír invázió idején is természetes a bűnbánat. „Izrael fiai, akik Jeruzsálemben laktak, az asszonyokkal, gyermekekkel együtt leborultak a szentély előtt, hamut szórtak a fejükre és kitérték kezüket az Úr előtt” (Judit 4,10). A gyermekből is

szólhat Jahve. Dániel így rendezi el a Zsuzsannát vádló vének hazugságait (Dán 13,44).

A gyermek az Újszövetségben

A Jézus személyéhez köthető áthagyományozott írások három területen említenek gyermeket: hasonlatokban, tanítások szemléltetésében, gyógyítási történetek alanyaiként és történetek aktív szereplőiként. „Jézusnak kedvencei voltak a gyerekek, és gyakran állította őket példaképként a felnőttek elé” (Gromon A.: Ki dobja az első követ?, 1999, 94. o.). Szinte Istennel teszi egyenlővé őket, amikor azt mondja: „Aki befogad egy ilyen gyermeket, azt fogadja be, aki engem küldött” (Mk 9,37). Jézus a piaci utcagyerekekkel példálózik, amikor a furulyázó, síró gyerekcsoporttal nem vállal közösséget a másik gyerektársaság. Jézus ezzel illusztrálja hallgatósága távolságtartó viselkedését. A gyermek elfogadó, befogadó képességét, amely érdem, jogigény nélkül is nyitott, annak befogadó, elfogadó magatartását állítja példának, szemben a felnőttek, a Jézust hallgatók körével, akik óvatos megfigyelőként, gyanakvó hallgatóságként, ferde szeműen mérlegelő istenhívőkként veszik körül a mestert (vö. Mt 18,3). Érdekes, hogy Jézus sosem mondta a gyerekeknek, hogy vegyenek példát a felnőttekről. Fordítva annál többször (Mk 9,36, Mt 18,3, Mk 10,15). Ha jobban megnézzük, Jézus ebben is új álláspontot képvisel. Korábban minden a gyermekek értékeket továbbvivő vallási, kulturális nevelését célozta. Jézus ez ellen lett volna? Nem gondolom. Amikor a gyermeket példaképnek állítja, akkor azzal szembesíti hallgatóságát, hogy a felnőttek nem ilyen nyitottak, nem ilyen fejlődni hajlandók, miként egy gyermek. Nem a szintet, hanem a hozzáállást illusztrálja számukra. Az tény, hogy Jézus nem majmolásra, nem engedelmességre, nem beprogramozottságra biztat, hanem személyes gondolkodásra, mérlegelésre és döntésre. A megtérés (metanoia) nem dresszúra, nem nevelés, nem sodródás, hanem személyes, megfontolt döntés eredménye. Tudjuk, hogy a gyermek személyiségének alakulásában nagy szerepe van a genetikának, a környezeti hatásoknak, de főként az ő hozzáállásának. Az utcagyerekeket magához ölelő Jézus a feltétel nélküli szeretet példáját adta. Lehet nagyobb nevelési szolgálat egy felnőtt, egy szülő részéről, mint a feltétel nélküli szeretet és az értékre jó példát adó felnőtt magatartás? Rettenetes, hogy mennyi gyermekek elleni sérelem van ma a világban! „Németországban évente 60 000 súlyos testi sértést követnek el gyermekek ellen, 600 gyermeket ölnek meg (vernek agyon, jobbára a szülők), 15 000 a válási árva és 50 000 gyermek válik baleset áldozatává.” (Gromon A.: Ki dobja az első követ?, 1999, 97.o.). Igen, a túlnépesedés túl sok szenvedést és bajt hoz a gyerekekre is - mondhatná egy mai megmondó ember. Én az életszemléletre utalnék, hogy egy profitorientált rohanó világban az életellenes tragédiák is elszaporodnak. Az élet működésének alapelve a lényeges, nem a népesség száma... Minél több jó ember él a földön, annál

kevesebb lesz a bűnök következtében előforduló baj, tragédia a földön.

A gyermek az ókeresztény irodalomban

A korai kereszténység igyekezett felnőni a jézusi normákhoz. Elutasították a közfelfogást, amely szerint „az irgalmasság a lélek gyengesége” (misericordia est misera animi). A keresztények kiemelt erőnné emelték az irgalmasságot. A mindenki szeretetét hirdető és megélni akaró kereszténység a jócselekedetek körében kiemelten foglalkozott a gyermekekkel.

Suetonius szerint a római birodalomban a népszerű hadvezér, Germanicus meggyilkolása napján született gyermekeket kitétték, mivel szerencsétlennek tartották azt a napot, tehát eleve szerencsétlennek született gyerek nem kellett. A kitéttek sorsa szenvedés volt, hideg, piszok, kóbor kutya, éhség gyötörte őket. Ha valakik fel is szedték őket, legfeljebb rabszolgák vagy gladiátorok lehettek belőlük. A lányokból prostituáltak lettek. (Ackermann, 409. o.). Voltak kirakóhelyek, amelyek közismertek voltak. A keresztények keresgélés nélkül menthették a szerencsétlen kisbabákat.

A kereszténység terjedésében nagy szerepe volt a jöttéik hírének, az irgalmasság cselekedetei mellett annak is, hogy a megmentett gyermekek később elkötelezett kereszténnyé is lettek. Tertullianus írja, hogy a keresztények irgalmassága a megmentetteknek életet jelentett, a keresztényeknek pedig létszámbeli gyarapodást. A katakombák „Proietus” vagy „Proieta” feliratai azok sírját jelölik, akik eredetük szerint kaptak nevet („Kitet”). Így ment ez a IV. századig. Ekkortól intézményesült ez az irgalmas gyermekmentés, császári támogatással. A 314-es arles-i zsinat elrendeli, hogy a talált gyermekről tanúk igazolják kitéttőségüket, és ezt ki kell hirdetni az egyházban, hogy szülei 10 napon belül jelentkezessenek, ha megbánták tettüket. Ha nem fogadják vissza és ismert a személyük, akkor ki kell őket zárni a közösségből, eltiltva a szentségektől is (Ackermann, 411. o.). Bizony, ezek szerint a IV. században már a keresztények között is előfordult gyerekkitétel. Olyan is volt, hogy az elvirai zsinaton (305) szabályt kellett hozni: „Ha egy asszony férje távol léteben házasságtörő kapcsolatból gyermeket fogant és születése után megölte, úgy határozunk, hogy élete végén sem szabad megadni neki a közösségben való részesedést, mert bűnt bűnre halmozott” (Óker. egyházfegyelem, 261. o.).

Hiába a szigorú rendeletek, a csecsemőkitétel nem szűnt meg. A templomok elé márvány lerakóhelyeket tettek, hogy az egyházban intézményesen foglalkozhassanak a csecsemőkkel. Theodosius császár a püspököket és helytartókat jelöli ki a kitétt gyermekek gyámjaul. Hippóban a diakonisszák egyik kiemelt feladata volt a kitéttek összeszedése és Agoston püspöknek való átadása. Mennas konstantinápolyi pátriárka 543-ban komoly lelenházat alapít. Szt. Remigius (532) püspök is korábban ezt teszi, szerényebb szinten. Jól megfigyelhető, hogy amint az üldözöttségből államvallású kereszténység lett, a tömegek megtérés

nélkül tagok lettek, és vitték magukkal pogány gyakorlatukat, bűneiket. Tény, hogy csak a IV. századtól van a felhígult kereszténység körében is gyermekkitétel. Ekkortól kell az egyháznak igyekeznie, hogy a kolostorok elterjesztésével segítsen ezen az áldatlan állapotban. A betegek, vakok, sérültek mellett az árva, kitett gyermekek sorsát is igyekeztek elviselhetővé tenni.

Az ősegyházban a testi ellátás mellett nagy hangsúlyt kapott a nevelés. Ebben az ószövetségi bölcsességre építettek. A Példabeszédek könyve, a Prédikátor könyve és Jézus Sirák fia könyve voltak a legforgatottabb. Az újszövetségi írások nagyon kevés konkrét és közvetlen nevelési segítséget adtak. Szt. Pál igyekszik valamiket mondani, de általánosságoknál marad. „Gyermekek engedelmeskedjete szüleiteknek az Úrban” (Ef 6,1)! Természetesen a szülőknek is megadja a biztatást: „Atyák, ne haragítsátok fel gyermekeiteket, hanem az Úr nevelésével és intésével tápláljátok őket” (Ef 6,4)! A János-levél sem mond újat: „Írtam nektek gyermekek, mert ismeretet szereztetek az Atyáról... Vétkeitekre megvan a bocsánat” (1Jn 2,12-14). Az ősegyházi szabályzat még arra is kiterjed, hogy a püspöknek (episzkoposz) engedelmes és tiszta életű gyermekei legyenek, hiszen, ha valaki nem tudja az Úrnak tetszően vezetni gyermekeit, hogyan tudná ezt tenni az Egyházzal?

Az asszonyi hivatást a gyermekek szülésében, ápolásában és az Úrnak való nevelésében fogalmazzák meg. Közösségi aktivitás helyett otthon igyekezzen: „üdvözülni fog fia születése által, ha megmarad a hitben, szeretetben, józansággal párosuló szentségben” (1Tim 2,15). A diakónusoktól is elvárják, hogy „gyerekeiket és saját házukat szépen vezetőik” legyenek. (1Tim 3,12). Az özvegy akkor írható be a közösség hivatalos szolgálói közé, ha többek között gyermekeket nevelt (1Tim 5,10). Az idős, az özvegy, akinek gyermekei, unokái vannak, „tanítsa meg először a saját házat (családját) az istenfélelemre és arra, hogy szüleiknek viszontgondoskodással fizessenek” (1Tim 5,4). A fiatalabb özvegyasszonyok ne közösségi szolgálatot végezzenek, hanem „menjenek férjhez, és szüljenek gyermekeket” (1Tim 5,14).

Ez a gyermekvállalásra tett nagy hangsúly meghozta gyümölcsét: ezekben a családokban nőttek, nevelődtek a három évszázad kiemelkedő keresztényei, a vértanúk is. Olyan gyermekpéldaképekről tudunk, mint Szt. Ágnes, Szt. Tarziciusz, Szt. Pongrác, akik gyermekként is felnőttek a Jézusért életet odaadó vértanúságra. Olyan szülőkről is tudunk, akik kiemelkedő példát adtak gyermekeiknek Szt. Mónika fiából Szt. Ágoston, Anthusa asszony fiából Aranyszájú Szt. János lett. A kappadókiai Basileus és Emmeleia házaspár olyan fiúkat nevelt szeretetben, hogy Nagy Szt. Vazulként, Nyssai Szt. Gergelyként és Babastei Szt. Péterként tisztelhetjük. Ezek akkor is biztató példák számunkra, ha tudjuk, hogy nemcsak a szülőkön fordul a gyermekeik személyiségének fejlődése. (Ackermann, 445. o.).

Az sem véletlen, hogy az ilyen családokból származó gondolkodók rendre kitérnek a gyermeknevelésre. Aranyszájú Szt. János, Szt. Jeromos, Szt. Ágoston, Szt. Ciprián nagy hangsúlyt tesz a szülői példára: „Akármily szépen beszélj, a tetteknek is van nyelvük, és még beszédesebbek, mint a száj, azért gyermekeitek is inkább azt nézik, mit tesznek, mint amit mondotok” (Szt. Ágoston). A konkrét bűnök ostromozása a IV. századtól jellemző. A vagyonos keresztények a mammon (pénz) szolgálata miatt elhanyagolják a gyermeknevelést. Aranyszájú Szt. János homíliáiban nekik írja: „Semmiféle vagyon vagy birtok nem lehet kedvesebb fiainknál. és mégis mennyire érthetetlen, hogy sokkal több gondot fordítunk a birtokra, mint a gyermekeinkre.” Ma ugyanezt írná, kiegészítve a karrierrel, az önkibontakozó szakmaisággal, a komfortigények növekedésével mint a gyermekektől elvonó erővel. „Mi szebb, mi dicsőbb, mi nagyobb, mint lelkeket nevelni, az ifjak (a fiatalok) erkölceit a jóban kialakítani? Minden művésznél fenségesebb művésznek tartom azt, ha valaki a gyermeki lelkek nemesítésén fáradozik.” „Törekedjünk gyermekeinket nem pénzzel, hanem jámborsággal gazdagítani, amely el nem vész soha... Nem másképp lesznek rosszakká a gyermekek, hanem mert atyáik többet törődnek a jelen élet kényelmével, ezeket én a gyilkosoknál is rosszabbnak tartom, mert azok a testet ölik meg, ezek pedig a lelket is” (Ackermann, 487. o.).

Szent Jeromos hosszan tárgyalja a nevelés fontosságát, és javaslatokat is tesz. A család templom, ahol meg kell őrizni a gyermeket attól, hogy a világ elvigye Istentől. Mindent úgy kell a gyermek életében irányítani, hogy Istenhez segítse. „Játék közben tanulja meg a szent dolgokat, írás és olvasás tanulásakor a szentek nevein, tettein gyakoroljon. és ösztönözd korának megfelelő jutalmakkal, adj mellé társakat, hogy a versengés felbuzdítsa. Iparkodjék társait felülmúlni és az őt leghagyókat ne irigyelje, hanem csodálja. Óvakodj, hogy a tanulás iránt ne kelts benne ellenszenvet, mert ez az idegenkedés felnőtt korában is megmarad” (Levél Laetához). Senki ne szégyellje gyermeke tanítását, amint Arisztotelész sem szégyellte Sándorral bíbelődni, aki Nagy Sándorra nőtte ki magát. Szt. Jeromos óva int a rossz példától is: „Nem szabad a gyermeknek olyat látni atyján vagy anyján, amit ne utánozhatna” (Scherer, Exempel Lexikon, 901. o.).

Szt. Ágoston annyira fontos feladatnak tartja a nevelést, hogy ezt írja: „Oktassanak, intsék őket (a gyermekeket) gyengédséggel és szigorral, így töltsenek be mintegy püspöki tisztet a családjukban” (Tractatus, idézi Ackermann, 490. o.). Szt. Vazul keményen fogalmaz: „Hogyan lehetnek jól neveltek a gyermekeid, ha magad is fegyelmezetlen és rendetlen életet élsz?” Még a hanyatló római birodalomban is kimutatható a családok jelentősége. Salvianus szerint: a családok romlása a birodalom romlása. „Minők lehetnek ott a családtagok, ahol a szülők romlottak?” (Ackerman, 491-3). Mivé lesz egy ország, ha alapsejtje romlott? Ezen a romlason az egyházi és világi rendeletek sem sokat változtattak.

A toledói zsinat (585) még gyermekszemináriumokat is felállít, hogy a szülői mulasztásokat megkísérelje pótolni. Ez akkor sem oldotta meg a nevelést, mert a szülői jó hatás nem pótolható.

A mai iskoláztatás is hiába tűzi ki célul az oktatást és nevelést mint feladatát. A bajok csökkenthetők, de a jó családi nevelési háttér nem pótolható mással. Ennek belátására elégnek kellene lennie a történelmi tapasztalatnak. A későbbi századokban már ott tartanak, hogy püspöki rendeletet adnak ki, hogy a papok ingyen és kiemelten foglalkozzanak a gyermekek nevelésével. Szóval a szülők mulasztásainak pótlására mindent bevetnek: „Ha mi papok számot adunk a gyermekek lelkéről is, mennyivel inkább ti szülők, akikre elsősorban van bízva az ő nevelésük” (Aranyszájú Szt. János. idézi Mehlers Beispiele V. 382. o.).

Mai megfontolások...

A gyermekvállalás és a már meglévő gyermekekre figyelmesség azt mutatja, hogy mára folytatódott és tovább növekedett a IV. századtól felerősödött probléma. Az értékszemplélet alakulása, torzulása olyan összetett probléma, hogy leendő szülőkként, gyakorló szülőkként és nagyszülőkként magunkba kell szálljunk. Olyan világban élünk, amelyben „ennyire csábos az ördög még sosem volt” (Eperjes Károly). Súlyos kérdés a magzatelhajtás, az abortusz, és mintha a régi morális bűnök, akkori megfontolások mai megfelelőjét látnánk. A sok vita akörül forog, hogy mikortól emberi élet az életünk? Számomra az emberi élet a megtermékenyüléstől egy személy földi életének indulása. Lelkiismereti kérdés, hogy ezután milyen alapon dönt az anya, az apa, a társadalom a magzat életéről. „Az abortusz előre megfontolt szándékkal, bünszövetkezetben, különös kegyetlenséggel, nyereségvágyból, gondozásra bízott kiskorú sérelmére elkövetett gyilkosság” (Czakó Gábor). Drámai ez a tényállás! Sokasodniuk kell azoknak, akik nem ölni, hanem ölelni akarnak. Ölelni és felelősen ölelni. A következmények tudatában ölelni. Ha kell, védekezve ölelni. Az önvédelem és a gyermekvédelem értékvédelmet jelent. Meg kell védeni a jobbat, az értékesebb levés lehetőségét.

Nem gondolom, hogy túlnépesedés van a szó abszolútizált értelmében. Ott, ahol az életlehetőségeihez képest több az ember, mint amit a területe el tud tartani, ott is kiderül, hogy egy törpe kisebbség dús gazdag és föléli a lehetőségeket. A szegény tömeg pedig gyermekvállalással igyekszik túlélni a drámai helyzetet. A túlnépesedés globális veszedelmeit elemző emberek világmegmentő szándéknyilatkozatai mögött nem érzem az adott territórium reális áttekintését. A jólétiek önvédelme sokszor mintha arra irányulna, hogy gyermekvállalás elleni kampányolással akarják megtartani vagy növelni életszínvonalukat. Emberileg érthető, de egyetérteni nem tudok azzal, hogy a diplomás nők 85%-a szakmai karriert akar előbb, mint gyermekek. Sajnos az iskolázottság ma már nem jelent feltétlenül jobb emberré válást. A férfiak férjként,

apaként munkanapokon 20 percnyi minőségi időt adnak családjuknak, és ezzel letudják nevelési és családépítési kötelességüket (Kun Erzsébet, 2001).

A baj ott van, hogy az emberiség a jó emberek tekintetében alulnépesedett. A világmegmentők globalista szemléletét le kell cserélni, a globálist le kell cserélni végre a divinálisra. A földet gazdaként úgy kell kezelni és belakni, ahogyan a teremtő szándéka sugallja. A jézusi iránymutatás erre teszi a hangsúlyt. Ha az értékek előállítására és megosztására divinális, akkor az egyszerű és szegény népek sem létszámban, hanem életminőségben fognak gyarapodni. „Gondolkoznunk, terveznünk, döntenünk kell a gyermekvállalásban is, és nem nyulakként kell viselkednünk” (Ferenc pápa, 2015). A történelem tanulni valókat kínál. Az „itt és most” helyzetünkben nekünk is vannak jó alaptételeink, amelyek mögött sok évtizedes tapasztalat van.

Gyermekeink nem a mieink, de ránk vannak bízva. Nem birtoklásra adtak, hanem hogy éltesük őket mint a jövő reménységeit. Tudom, a gyermek a jövő: a termelésben munkaerő, az államháztartásban adófizető, a kereskedelemben a vevő, a katonaságban emberanyag..., de számunkra az Isten Országának, a jézusi szeretet rendjének megvalósításában reménység. Ilyen értelemben divinális. Életük, miként a miénk, éltetésre adatott. Ez a szemlélet a másokért életet jelent. Az éltetés koncentrikus köreiben benne van az embertárs, de benne van minden más élőlény is. Ilyen értelemben globális. Az embert eltaszító, de az állatot magához ölelő ember torz értékszemplélettel éli meg ezt az éltetést.

Torz az a magatartás is, amely azért vállal gyermeket, hogy legyen, akin kiélje uralkodási vágyát, és mindezt szeretet címen. Nem a birtoklási szemlélet, nem a profitorientált irányulás és gyakorlat a mi utunk. Nem haszonszempontra-e az, hogy úgy akar fennmaradni egy nép, egy család, hogy sok gyermeket vállal? A létezés, a fennmaradás nem haszonlesés, hanem az élet lét- és fajfenntartási alap törvényének megélése. Nem haszonlesés-e, hogy manapság több gyermekvállaláshoz kötött pénzügyi kedvezménye van annak, aki otthonteremtési programot tervez? Egy olyan kormányzás, amelyben jelentősége van a nemzeti, az ország jövőjének, természetesnek tartja, hogy a maga módján támogassa ezt a jövőt. Ez lehet pénzügyi, lehet közbeszédi, közhangulati, szemléletalkotási lehetőségek támogatása. Az pedig, hogy a szülői és nagyszülői örömök nem haszonlesést jelentenek, nem lehet kérdés. Jó nekünk az élet vállalása és tudatos minőségi élettelé szolgálása. Akkor is így van ez, ha tudjuk, hogy minél több száj van az asztal körül, annál több kerül az ebéd. Az élet szolgálata a tudatos szegényedés vállalása is. Nem arra szülünk, hogy nevelésüket, rendszeres felügyeletüket átpasszoljuk a nagyobb testvérekre, a nagyszülőkre, a közösségi testvérbarátokra, a bölcsödére, az óvodára, iskolára. A segítség az áldások és kihívások. Áldások, ha erősítik a szülőket, a család jó irányulásait. Kihívások, ha egy-egy gyermekvagyázás

után úgy kell visszaterelődni az otthoni, normális értékrendbe, kerékvágásba. Nevelési, együttműködési életjelenségek természetesen, de a szülői felelősség nem ruházható át. „Húgom azért nem fagyott meg 1945-ben, mert bepisiltem, és fölsírta szüleimet” (Levente Péter). Az a normális, ha „anyabölcső ringás közelében” (Sütő A.) egybeszeretődik a család. Tudjuk, hogy a „pityóka nem válik dinnyévé” (Gárdonyi), mindegyiket személyre szabottan kell szeretni, nevelni. És ez nem torzul majd a felnőtt gyerekek „mamahotel” néven elhíresült haszonélvező elődiségévé.

Növeli a gondokat, hogy az online lehetőségekkel beférközött a családokba a világ, annak minden kísértésével, bűnre is vezető alkalmával. Hol van ma már az a barátainak megfelelni akaró magatartás, amit Nagy László édesanyja mondott fiáról: „Laci nem akarta felvenni az új ruhát, hogy ne kelljen szégyenkeznie szegényebb barátai előtt.” Ma ki a menő? Ki a modern? Aki a divat legújabb irányait követi és jeleníti meg. A jó család nem adhatja fel, hogy mi normára nevelünk, szelíden.

Veszélyben vannak az élet alapvető értékei. Ilyen értéktorzulás számomra, hogy Franciaországban terjed a gyermekek homoházasságba való örökbe fogadhatósága, Svédországban három és több „szülőt” magában foglaló „családok” száma növekszik a „semlegesítés” jelszavával, és Angliában 3-7 szülő „gyermeknemzés” is gyakorlattá vált. A nő-anya-feleség és a férfi-apa-férj hagyományos, kultúránknak megfelelő kép torzulása, sőt kiirtása van folyamatban. Pedig tudjuk, hogy „Jobb emberi sors csak jobb emberekből születik.” (Nagy László). A család mint a gyermek nevelődésének elsődleges helye nagy veszélyeknek van kitéve minden szinten. Aki nem hiszi, nézzen utána az Európai Unió vezetőségében lévők nagy része családi háttérének: saját családot nem vállalók döntenek a tagállamok és polgáraik sorsáról. „Nagy urakhoz illő nagy aljasságok” (Benedek Elek) vannak ma is. Új feladat, hogy kialakítsunk egy immunrendszert a szellemi és lelki területekre is.

Életünk „ránk eső kis zuga” (Szentgyörgyi A.) mindenekelőtt a családunk, benne a gyerekeinkkel. P. Ariés az angol gyermekek munkára nevelődéséről írja a XVII. sz.-ről: „Ezek a feladatok attól függték, hogy az egyes családok milyen régiókban éltek; a vidéki családok megtanították a gyerekeket fonásra és kártolásra, és néhány lányt harisnyakötésre, kézi kötésre és csipkeverésre tanítottak. Ezek hasznos készségek voltak a városi nők számára is, mivel a 17. században népszerű iparágakká váltak. Más évszázadokban a gyerekek számtalan feladatot végeztek a birtok körül. A fiatalabb gyerekek segítettek a szántásban, a madarak elriasztásában a kukoricától, a gyomok kihúzásában, a gyümölcsök begyűjtésében és a trágya szétszórásában. A családi munkákban való segédkezés révén a gyerekek megtanulták a munka fontosságát és értékét. Ez nemcsak a fejlődéshez volt elengedhetetlen, hanem a szegénységben élő családok számára is biztosított anyagi forrásokat. A tizenhatodik

századtól a tizenhetedik század első feléig Anglia lakossága megduplázódott, elérve az 5 milliót. (Ariés idézi: Ben-Amos, Iana Kausmant : Adolescence 1994, 420. o.)

Gyermekkoromban, és ez nem évszázadokkal ezelőtt volt, természetes volt, hogy ki mire alkalmas, abban vesz részt a család működésében. Az állatok legeltetésében, ellátásában, a földi munkálkodásban, vetésben, kapálásban, trágyázásban, rakodásokban... tanultam meg a munka becsületét, és sokoldalúságra nevelődtem ezáltal. A tevékenységben való feladatok életképességet hoztak az életembe. Nem volt leánytestvérem, de ha lett volna, neki is be kellett volna kapcsolódnia a konyhai és egyéb női munkákba. Legtöbbször emelt engem ez a munka, hiszen édesapámmal ülhettem a lovas kocsin, édesanyámmal kapálhattam. Ma is érdemes megtalálni a hasznos együttműködés lehetőségeit a gyermekek számára. Elveink érvényre juttatásában a legnagyobb erőforrásunk a jézusi érték szemléletre épülő szülői, családi életre törekvés. A család legyen az alaptemplom, az alapiskola és az alapközösség. Ezt erősítheti a baráti, testvéri, testvérbaráti kör, amelyben hasonló törekvéssel igyekeznek jó emberek lenni és jó embereket nevelni. Ahol nem a családom érték szemlélete van, ahol tartalmi és módszertani idegen erők vannak, azt elkerülni, elsorvasztani erősen ajánlott. No nem a folytonos eltiltásokat képviselem, hanem a jobbat, szebbet, igazabbat felkínáló igyekezetet hangsúlyozom. Gyermekeinket el kell szeretni a rossztól a jobb felé. A magam érdekeinek érvényesülése miatt akárkire hagyni gyermekeinket, ez bűn. A szétszórt (diabolizált) hatásoknak kitett gyermek nagyon kiszolgáltatott, nagy a veszélye a sodródásnak. A kortárs csoport hatásai úgyis annyira erősek, hogy Isten csodája az égre tekintő és ugyanakkor két lábbal a földön álló gyermek, fiatal.

A szülői, anyai és apai felelősség nem egy nyögve, mártírlelkülettel viselt sorscsapás, amit a gyerekek jelentenek. Élethivatás ez, tele a jól kezelt kihívások sikerélményével, az emberi élet értelmének megéléséből fakadó belső békével, boldogsággal. Szakmáink az emberi alkotásra épülő megélhetési forrásaink. Hivatás az, ami Istentől eredeztetett küldetésünk a földön. Aki életet adott, az köteles az életet minden jelenségében szolgálni. Nem rabszolgálni, rátelepedve gyermekére, de nem is szabadságtiszteletre hivatkozva kiszállni neveléséből, „majdcsak lesz valahogyan” alapon.

A gyermeknevelés nem csupán anyai feladat. Sajnos az apai nevelés a patriarchális szemléletben az uralkodást jelenti. Szülői magatartásom mérlegre tételekor el kell tudnom mondani, hogy akkor, az adott körülmények között úgy szolgáltam döntéssel, igent mondásaimmal és nemet mondásaimmal, ahogy azt akkor helyesnek gondoltam. Ez a lelkiismereti békém alapja.

A leendő édesanyák és a leendő édesapák csiráit szolgáljuk a neveléssel. „Ne kinyilatkoztassunk, beszéljessünk” (Keresztúry D.). A jó család „holtak,

élők, születendők szövetsége: HOL-ÉL-SZ” (Sütő András). Tapasztalati tény, hogy minden gyermeknevelés az önnevelésünkre épül. Akkor is így van, ha a befektetett igyekezetünk csak morzsákban hozza meg az eredményt gyermekeinkben, hiszen a magunk üdvösségét is munkáljuk, a gyümölcs reményében. „Küzdeni a győzelem reményében érdemes” (Bulányi Gy.)!

Befejezésül néhány bölcs mondás a gyermekekről:

„A rosszaságot nem kiverni kell a gyerekből.” (Böjte Csaba)

„A rosszaságomat kisserette belőlem June.” (Johnny Cash)

„A gyermek néha kapocs, néha bilincs.” (Szabó Magda)

„A várandós nagyon várja a gyermekét.” (L. Shrirer)

„A gyermeknek adható legnagyobb adomány a rá szánt idő.” (O. A. Battista)

„Mindent elveszünk gyermekünkötől, ha mindent megadunk neki.” (Balázs Tibor)

„Kínai gyermeknevelés: „KIMENG” (felfedni azt, ami el van rejtve benne).” (Müller Péter)

„A szülők válása a gyermeket szíve elrejtésére kényszeríti.” (T. Persons)

„A gyermek vendég nálunk, akit nem birtokolni, szeretni kell.” (J. D. Salinger)

„A gyermek tündérvilágában közel az ég a földhöz.” (Merza József)

Felhasznált irodalom:

Nemeshegyi Péter: Az Eucharisztia, Róma, 1975.

Biblikus Jubileumi Kommentár, Bp. 1970.

Gromon András: Ki dobja az első követ? Bp., 1999.

Vanyó László: A kappadókiai atyák, Bp. 1983.

Ackermann Kálmán: A gyermek a keresztény ókorban, 1914.

Kühár Flóris: Az ősegyház szentségi élete, Bp. 1944.

Herbert Haag: Bibliai lexikon, Bp. 1989.

Műveltség útja, Bp., Tolnai Ny. 1933.

P. Aries: A gyermekkor évszázadai, 1960.

Ben-Amos, Ilana Kausman: Adolescence, 1994.

Kun Erzsébet: Családmesék, Szt. Gellért Kiadó, Bp. 2001.

MERZA JÓZSEF

APÁK ÉS FIÚK

"És mondja, asszonyom, errefelé is voltak zavargások?" – kérdeztem a barátságos szállodásnőt, miután asztalomhoz hozta a reggelit egy fél baguette kíséretében. '68 novemberében egy hónapig a Gay-Lussac utcai Elysa hotel lakója voltam. Ez a kis szálloda azok közé, a már eltűnőben lévő párizsi szállodák közé tartozott, amelyeket általában egy család tartott fenn. A férj és 135 feleség felosztotta egymás közt a

feladatokat, a takarítást külsőkkel oldották meg, s a felnőttkorú gyerekeknek is jutott tennivaló.

A vendégek részben átutazók voltak, de elég sok állandó lakó is élt a házban, köztük külföldi diákok. Az utca túlsó oldaláról papírbolt és "Patyolat" nézett ránk, pár házzal kijebb, a Boulevard Saint Michel alatti mélyállomásról indultak dél felé az elővárosi metró járatai. Lejjebb, a Rue Soufflot sarkán olcsó és tiszta önkiszolgáló éttermet találhattunk, a Saint Michel pedig a sokat emlegetett könyvesboltok szegélyezték. Az utca a szabadtéren sült hamburgerektől, pizzáktól, hot dogoktól és croque-monsieur-ktől volt illatos, a közlekedés zaját a nemzetközi újságot áruló diákok "Herald Tribune" kiáltásai törték át. A Quartier Latin zavartalanul élte megszokott életét.

Mondom, november volt. "Itt is voltak zavargások?" – kérdeztem. "De még mennyire, uram! A házunk előtt is égett néhány autó. Tele volt az egész utca felforgatott, lángoló gépkocsikkal. Borzalmas volt" – emlékezett a széparcú asszony. A Luxembourg-kertbe már régen beszökött az ősz, s Albert Blanchard tudományos antikváriumát elhagyva, a Rue de Médicis kövezetét róva, csak elképzelhettem azt az egykori kis kávéházat, amelynek teraszán megszületett a vers egy költő és egy évszak találkozásáról. Húsz év múlva majd József Attila barangol erre, hogy a Sorbonne-ról hazafelé tartva átvágjon a Saint Sulpice irányába. Mostanra azonban hatvannál is több év múlt el, s tavasszal égtek az autók az utcán. L'onze mai, azaz május 11-ike, a francia történelem egyik emlékezetes napjává vált. A hatvan év alatt kétszer égett az egész világ, lobogott 56, és három hónap múlva majd véget ér a prágai tavasz. Történelmi díszletek mindennapi, kisemberi életünkhöz. Történet arról, hogy az emlékező-álmodozó költészet hirtelen nyers erőszakba torkollik.

A fiaknak nem kellett többé apáik világa. A '45 utáni korszak szellemi és erkölcsi tisztulást ígért. Két háborút átélt emberek szájából hangzott el a "soha többé háborút" kifejezés, s ez több volt közönséges politikai jelszónál. A frontokról hazatért férfiak komolyan gondolták. A tehetséges alkotók tollából megszületett a háborúellenes irodalom első és második hulláma. Felelősöket kerestek és ítélték el a politikai, katonai, szellemi és vallási életben, s elemezték magát az embert is, mint az agresszió és emberölés elkövetőjét és forrását. Létrejött az új Népszövetség, az ENSz, hogy elejét vegye a háborúknak. Nem az én feladatom megítélni, hogy mit ér egy ilyen nemzetközi szervezet. Az biztos, hogy a nyolcvanas évek elejéig legalább 150 újabb háború – még ha korlátozott méretű is – zajlott le, s hogy a Karib-tengeri válságból nem lett harmadik világháború, az nemigen az ENSz érdeme.

A közéletet tisztogató igazoló bizottságok, népbíróságok szorgalmasan dolgoztak, de jól tudjuk,

milyen sikeresen mentették át magukat az új világba a hitleri vagy azzal más országokban együttműködő rendszerek politikusai, katonatisztjei, gyáriparosai, bankárai, lágerparancsnokai, hadmérnökei. A bankjegyhamisítók, és a titkosszolgálati szakemberek is hamar elhelyezkedhettek, hiszen rájuk minden rendszernek szüksége van. Elég aláírni egy új nyilatkozatot. A praktikus emberek nem sokat lelkiznek, mert tudják, hogy azzal elmegy az idő és kimaradhatnak a javak és állások újraelosztásából. A lelkiismeretfurdalás csak arra jó, hogy kiskeresetű értelmiségivé tegye az embert.

Az új rendszerek soraiban tehát feltűnően sok egykori ellenálló jelent meg, túl sok volt a feddhetetlen ember, miközben sejteni lehetett, hogy nem minden háborús bűnös emigrált Argentínába, hanem ott él, lapul vagy éppen büszkélkedik a társadalomban. Évtizedekig jól jött a magazinoknak a kiváló emberek piszkos dolgainak felderítése, kitergetése, ráébresztve a fiatalokat arra, hogy apáik sok minden egyébről is beszélhetnének nekik, mint az ifjak erkölcsi kötelességéről és a nemes hazafias emberi ideálokról. Tíz év elég idő ahhoz, hogy a húszéves fiatalember felismerje a gazdasági jólét és fejlődés mögött rejlő hipokrita magatartásokat. Lehet, hogy az egyház kanonizálni akarja Robert Schumant az európai szén- és acélközösség létrehozásáért, lehet beszélni jelentős politikusok erőfeszítéseiről a francia-német megbékélés érdekében, a helyzet mégis az, hogy a 18-28 éves Ádám, aki 45-ben vállát vonogatva, enyhe gúnnyal közölte, hogy ő, kérem szépen, a háborúban volt, történetünk májusára már 40-50 éves felnőtté vált. Némely kevéske Ádámok megfogadták, hogy többé nem háborúznak, az értelmesebbek azonban sikeresen megszabadultak előéletük terhéértől.

Ha az olvasó nem ismerne világirodalmi példákat vonjon párhuzamot a hazai életünk utóbbi évtizedeiben történt ki- és bemosakodásokkal. Nincs minőségi különbség a rendszerváltások buktatóin átvergődni kívánók viselkedésében. Az első, a bűnösnek kikiáltott generáció lassan kihál, de a képmutatóvá váló második generáció nem tudja megtéveszteni a harmadik nemzedéket. A nácizmust bíráló és kereszténydemokráciát hirdető úriemberek világáról vásott kölykeik hamar leszedik a keresztvizet s a konszolidált családok álbékéjét kellemetlenné teszik az ünnepi asztalnál tett bárdolatlan megjegyzések. Szépen gyűlik a vádanyag az ifjú nemzedék kezében, ehhez társul az izlésbeli változás.

Az ötvenes években megjelennek Amerikában a beatnikék, népszerű lesz a maoizmus, megalakulnak a vörös brigádok, a kritika erőszakba csap át. Cohn-Bendit túléli ezt a kort és testesebbé válik, Baader és Meinhof rosszul végzi. Közben a szelid hippik virágokkal mászkálnak, és Lennon a szeretkezést

ajánlja háborúskodás helyett. Szikrából pattan ki a láng, s a francia tanügyi reform körüli elégedetlenség hirtelen diáktüntetéssé nő. A rohamrendőrség válaszlépésére pedig elkezdődik az autók felborogatása és felgyújtása: '68 május 11-e. 136 Jómódú, elégedetlen úrifiúk lázadása volt? A tényeket kell nézni, a folyamatokat, a történelmi mintákat. Attól, hogy úrifiúk, még lehet igazuk is, ha érvek helyett a tarkaruhás ejtőernyősök kezdik püfölni a fejüket gumibottal. Témánk örökzöld, negyedszázadonként lehet írni róla, s csak hangulat kérdése, hogy politikai fekvésben közelítettem meg. Az apák és fiúk gyakorta kerülnek szembe hivatás, örökség, párválasztás miatt is. Elegendő megtekintenünk a tékozló fiak kitagadásáról szóló művészeti anyagot.

Ha viszont ilyen közhelyről van szó, minek írni? Azért, hogy nyugalmat találjunk lelkünknek. Azért, mert eljött az az idő, amikor magunkat kell behelyettesíteni az örök változás egyenletébe. A mindennapok múlása során eljön a mi napunk is. A maga módján. A '45 utáni átalakulásban meglepetve vettem észre, milyen sok református papfiú van a baloldaliak táborában. Hogyan lehet az – gondoltam –, hogy hivatalból istenfő családok gyermekei hitetlen eszméket vallanak? Gyerekfejjel nem vettem észre azokat az okokat, amelyek meghatározták pályájuk elhajlását. Nem gondolkodtam elég alaposan, talán a katolikus engedelmség nem engedte, hogy mérlegre tegyek olyan gondolatokat, amelyek hitbéli eltévelyedésnek, tehát bűnösnek látszottak. A társadalmi igazságtéves azonban megragadta a fiatal nemzedéket, kritikussá tette őket elődeik cselekvésével szemben, s katolikus papok gyerekei – ha lettek volna – ugyanúgy felléptek volna a társadalmi átalakulásért. A fiatalság mindig érzékeny az új látásmódra, a bírálatra és arra, hogy látásával új világot teremtsen.

Mi is ilyenek voltunk. Szenvedélyesen mondtunk ellene az egyház és állam szövetségének akár feudális, akár kommunista megvalósulásban. Örültünk, hogy a birtoklás és hatalom koloncától megfosztott egyház hitelesen mutathatja fel az evangélium értékeit. Konzervativizmussal és szűklátókörűséggel vádoltam apámat – hét gyereke volt és 19-ben semmivel, illetve öt gyerekkel jött át a megmaradt Magyarországra – nem tudom, mit érzett belülről századeleji vallásosságának leértékelése hallatán.

Dehát meg akartuk menteni hitünket, egyházunkat és látnivaló volt, hogy ez nem megy a régi sémákkal. Tehát fogalmazzunk meg kemény kritikát a lehetséges módon, amikor az államvédelmi hatóság árnyékában egy lépést sem lehet megtenni "a Bastille-tól a République-ig". Abban az időben elegendő autó sem volt a felborogatásra, meghát a keresztény ember nem

gyújt fel semmit, mégha globalizáció ellen kellene is tüntetni.

Tehát elítéltük apáink nemzedékét, mert miattuk vesztette hitelét a jóhír tanítása, ők mentek akaratum ellenére a háborúba megölni más családapákat, ők nem tiltakoztak a zsidók pusztítása ellen, ők paktáltak le a személyi kultusz világával. Elítéltük elődeinket – nem jogtalanul, meghirdettük és tettük a magunk új eszméit – nem kevés energiával. Majd eljött az a bizonyos örökzöld periódus, és boldogtalanul látjuk, hogy mi is kritika tárgyai lettünk, inkább nélkülünk történnek a dolgok, mint velünk. Szeretnénk ma is élcsapat lenni, akikre odafigyelnek, de amit mások észrevesznek, az nem mindig hízelgő számunkra.

Megérdemeltük ezt, hiszen nem voltunk-e részesek az előző kor bűneiben? Nem lélektani, társadalmi, vallástörténeti elemzést készítek, hanem az érzéseimet tolmácsolom. Csodálkozva látom, hogyan nyílik fel a szellemi szemetesláda, amibe – úgy hittük – a kor bedobálta a múlt kártékony örökségét. Olyan dallamokat, szavakat és rímeket hallok, amikről azt gondoltam, hogy csak én ismerem őket, s a világ már örökké elfelejtette azokat. Látom, hogyan vonzzák a fiatalságot olyan magatartásformák, amelyeknek korábban ellene mondtam. Fájonghatnék, s nem lennék egyedül. Szellemi ellenfeleim gyermekei és unokái sem vallják egyértelműen apáik örökségét. Hány jól ismert közéleti személyiség vall neveltetésével ellentétes hitet, hány politikai pályafutásra predesztinált fiatal ment inkább rosszul kereső természettudósok – vajon miért? Miért nem jó a kommunista apa a gyerekének? Miért nem jó a radikális keresztény az unokájának? Mi az, ami miatt – legjobb esetben – elismerést ugyan kap, de társat már nem? Miért nem volt jó Churchill miniszterelnöknek a háború után, miért szavazta le a francia nemzet de Gaulle-t, a haza egyik megmentőjét? Miért nem ünnepelték Kocsi Csergő Bálintot és a gályákról hazatért többi tanúságtevőt? Miért hagyta ott a jómódú családi házat Babérossy Leánder? Miért kellett a jó öreg korcsmárosnak arra gyanakodni, hogy a fia bukfeneket hány tisztos foglalkozás helyett? Talán azért, mert az embert vágyai vezérlik és egyszer mindenki megfogalmazza a maga vágyait, s nem hagy beleszólni másokat a dolgaiba?

Valaki festeni akar és otthagya családját. Bazarov nihilista lesz és békákat boncol, mert hisz a természetben s nem a pópában vagy a cár atyuskában. Leo Tolsztoj gróf oly erős egyházkritikát nyilvánít ki, hogy az ortodox egyház – minden próbálkozás ellenére – ma sem akarja feloldani a kiközösítés terhe alól az emberiség pótolhatatlan kincsét jelentő író. A művészettörténet semmi más, mint az örök lázadás példája, amellyel a szüntelen kereső ember a félkört csúcsívvé, a csúcsívet kanyargós barokk vonalakká

alakítja, hogy a barokk rokokóba hulljon s új, klasszicista irányzat hozza meg a bonyolultságba belefáradt ember esztétikai békéjét. Hány zenész vallja magát híres elődje tanítványának, de nem követőjének! Mind más, de mind művész.

Szándékosan csapkodok egyik területről a másikra, hogy az olvasó indulatba jöjjön, és azt mondja, hogy ez nem én vagyok. Jó, akkor mondja meg, hogy ki ő, helyezze el magát az időben és a világban, és kezdődhet a tényfeltárás. Mindenkinek a magáé. Váltom a témákat, hogy kitűnjön: nincs automatizmus. Kiszámíthatatlanok a jövő generációk vágyai, hiszen sem a tudomány, sem a művészet nem jósolható előre. A következő lépés talán látható, az ötödik lépés – ha sakkzseni vagy – sejthető, de tovább? Példának elég a 20. század. Azt kell hát becsülnünk, ha utódaink ugyanazt gondolják, mint mi? Nem gondolhatják! Csak saját 137 gondolataikat gondolhatják a világ mindenkeretei között.

Akkor hát mit becsülünk? Azt, hogy gondolkodnak, akarnak gondolkodni, becsületesen akarnak gondolkodni. A többiben tartunk Gamáliellel. Nem feltétlenül tér el a fiak útja az apáikétól. Vannak "jó" gyerekek, akiknek előbb vagy utóbb ugyanarra a srófra jár az eszük, mint elődeiké. Akik beérve, megállapodva folytatják a tisztos hagyományt. Anna Kareninának és Lucien de Rubemprének megvannak az ellentettjei a történelemben. Ők azok, akik szerényen viszik tovább az emberi életet. Arkadij Katyája mellett békére talál, míg szenvedélyesen lobogó barátjára egy félreeső orosz falusi temető sírhantja vár. Mesém értékes emberekről szól, nem közbüntényes csirkefogók lázadásáról. Azok elemzése nem jelent különösebb gondot. A történelem mozgástörvénye látszólag rosszul bánik az igazi szellemekkel. Elhanyagolja, elfelejti őket jó időre. Várni kell egy negyedik, ötödik nemzedékre, hogy az majd fényesen felvesse őket újra, akkor, amikor igazi jelentőségük megmutatkozik.

Lehet, hogy a jelenkor semmiféle tanulságot nem kíván levonni a múltból, rossz színben mutatja be az elődöket az utódoknak, de a hosszú távon írt történelem tisztít, mert az ember nem tud élni valótlanságok között. Meg kell bocsátani ezt a történelemnek, hiszen Clionak is szüksége van megbízható adatfeldolgozásra, tényfeltárással, analízissel és szintézissel és ez nem megy gyorsan. Hősünk bízson magában, hogy nem kerülhet örök feledésbe az, aminek életét és energiáját adta. Szellemi hagyatéka más szabású ruhák zsebéből kandikálhat ki, mert nem a ruhát őrizzük meg az örökkévalóságnak, hanem azt, amit benne hordunk. Csak az számíthat fejlődésben bízó értelmiséginek, aki tudja ezt és nem zsenirozza, hogy éppen ő az, akiről méltánytalanul beszél és ítél a jelenkor.

Szándékosan menekülök a sajnálat vagy az elégedettség kereteitől. Igyekszem megemelni a témát, fel a köznapi panaszok világából, hogy megértés szülessék bennem. Megértem azt, amivel nem akarok egyetérteni, és tudomásul vegyem azt, ami ellen szellemileg harcolni szeretnék. Akkor majd megértem, kit, mi, miért visz arra, amerre menni nem sejtettem, de mégis megy. Kit, mi, miért – egyenkint, gondosan, alaposan, előítélet és felindulás nélkül. Ilyenkor tudományt csinálunk, nem szenvedélyes perlekedést. Ha ezt tesszük, fegyelmezetten, akkor a sok kit-mi-miértből kibontakozik és megérthető a világ mai vonulata.

Újból leírom: semmi eredetiség nincs abban, amit mondok. Ezek a mindennapi élet jelenetei. Voltak és lesznek, amíg az emberiség nemzi az utódokat. "Fiam, hogyha sejtened, mennyit sírt szegény apád." Igen, ma Alfred vagyok, de holnapra az idősebb Germont-ná válok. Áll ez minden fiúra és apára, társadalmi újtóra, szervezőre, rendalapítóra, prófétára. Változó emberekkel és változó formákkal diktálja a struktúrát az örök fejlődés törvénye. S mi, apák, Petrovics Nikolájjal és Ivanovics Vaszilijjal állunk ki az országútra, lesve a közeledő szekerek porfelhőjét, s örömmel, vagy csodálattal vegyes aggodalommal figyeljük fiaink szavait, remélve, hogy furcsán hangzó, gyakorta nem is értett vagy érteni nem akart beszédük mégis az életről szól. Dehát a hit nem politika, nem művészet, nem szaktudomány, nem szerelem. Azt hallottuk, hogy az elvetett mag szárba szökken, és termést hoz. Automatikusan. Azt gondolnánk, hogy ugyanolyan termést, mint az elvetett mag.

A hosszú történelmi tapasztalat szerint nem mindig ugyanolyan. Mivel magyarázzuk ezt? Úgy látom, távolság van a főparancs és a gyakorlati megvalósítás között. Tudjuk, hogy oly jónak kell lenni másokhoz, mint önmagunkhoz, de mi legyen az első, majd a második lépés? Ma. Milyen körülményeket kell figyelembe venni a meginduláshoz? Egyáltalán: látjuk a mai körülményeket? Beszélgetéseink azt mutatják, hogy az alapelvet egyként elfogadó barátaink különböző megoldásokat javasolnak egy adott helyzetben. Lehet, hogy legtöbbjük jó is, részlegesen jó, hiszen ki mondhatja, hogy tudja az egyetlen, objektív megvalósítási tervet. Az egyik ember mindig észreveszi a másik terveinek gyenge pontjait, és valamiben mást akar. Tegyük a magunk dolgát és hagyjuk, hogy a másik tegye a magáét. Beszéljünk vele, érdeklődjünk dolgairól, s megtudjuk, mire jutott.

Nehéz harmadik generációnak lenni. Még másodiknak is. Bartók fia mérnök, és nem zenész, Petőfi Zoltán neve nem irodalmi jelentőségű. Nagyon kevés a folyamatosságot felmutató művészeti vagy tudományos dinasztia. Ezt mindenki tudja és elfogadja. Ha a fiú megáll az apja előtt, és azt mondja: nem tudom úgy,

ahogy te, tudomásul vesszük. Ha azt mondja: nem akarom azt, amit te, azt is tudomásul kell vennünk. Ha nem vesszük tudomásul vallomásukat, hitüket, akkor szétszakadhatnak az emberi kapcsolatok. Lehet hűségről beszélni, fogadalmakat emlegetni, lehet elítélni, megbélyegezni.

Rossz esetben jöhetnek a rohamrendőrök. Ehelyett jobbnak látszik meghallgatni a másikat, esetleg nyelni egy nagyot és megkérdezni: meg tudod mondani, mi nem vonzott apád hitében, cselekedeteiben. Apa vagyok, tudom, miről beszélek. Van vallási hitünk, és annak van vallási logikája. Ez a logika valamikor igen egyszerűnek látszott, aztán kiderült, hogy dicső eretnekek hosszú sora igazolja azt, hogy nincs egyértelműen meghatározott szöveg és cselekvés a vallási szférában. Megtámogatja ezt a jelenkor több tucatnyi lelkeségi irányzata is. Mentsük magunkat azzal, hogy az emberek földjén élünk, annak hatásai zavarják a tökéletes minták megvalósulását? Jó, mentsük. De én már annyira eltévelyedtem, hogy azt hiszem: Isten transzcendens országában – ha van – nem vezényszóra kattannak a lelkiismeret lábbelije. Ha én Isten volnék, hagynék mozgásteret üdvözült báránykáimnak, s élvezném, miként csinálják egyenkint, másként, ugyanazt.

Ha automatizmus volna, akkor minden életpálya előre megjósolható lenne. De a száraz matematika is megállapítja, hogy egy életgörbe alakulásához nem elég tudni az indulás helyét és idejét, hanem ismerni kell 138 azokat a látszólag rejtett, nem is sejtett tényezőket, amelyek egy idő után érvényesülni fognak és kialakítják az élet valóságos vonalát. Ehhez jönnek hozzá a külső behatások: a rossz föld, amellyel meg kell küzdeni, az ég madarai, amelyek megritkíthatják a vetést, a konkoly, amely megfojtaná a csírázást, és kegyetlen tud lenni a szárazság, amikor felüdülésért kiált test és lélek. Nincs fertőtlenített automatizmus, csak automatizmus és körülmények.

A kettő együtt, hol egymással, hol egymás ellen. Erre is van példázatunk. Ne éreztük volna a körülmények lendítő hatását a hatvanas-hetvenes évek korai kereszténységre emlékeztető történelmi-politikai levegőjében, s ne éreznénk a szabadság fojtogatását, amikor az eszmék őserdejében százfelé kószálnak a tanácstalan vagy megtévesztett emberek? Könnyebb végigmenni egy keserves börtönfolyósón, mint lélekvesztőben keresni a látóhatár alatt bújkáló szárazföldet. Kiszámíthatóbb az út két fegyőr között, mint a szabadság kupolájában keresni a vékony sodronyt, amely átvisz a túloldalra. Értsük meg az új helyzetbe került, magányos ember gondjait, becsüljük bizonytalankodásait.

A múltját a jelennel összehasonlító ember hajlamos a sommás vélekedésre, a régi, beváltak látszó utak

többre tartására. Igyekeztem többfelé nézni, nem leltározni, nem számonkérni, nem ítélni, nem személyeskedni, nem hasonlítani valójában összehasonlíthatatlan dolgokat. Az apák és fiak ne álljanak szembe egymással, ne szidják a végzetet, ne sirassák be nem teljesült álmaikat.

Teremtsenek csendet és maguknak tegyék fel a vizsgálódó kérdéseket. Ha nem akarunk haragos vagy szorongástól megbénított utódokat, akkor irgalmazzunk a harmadik generációnak. Egyébként még mi is élünk, dolgunk is van.

Méltó módon kell befejezni a saját életünket. A magunk életszabálya szerint.

1999. június - 2001. augusztus

JOSEF IMBACH

MIT TEGYÜNK AZ EGYÉNI FELELŐSSÉGÜNK ALAPJÁN?

Nemcsak a hatalmasságok viselnek felelősséget, amikor közügyeket kell megtárgyalni. Igaz, hogy a felelősség olyan mértékben növekszik, amilyen mértékben nő valakinek a befolyási övezete, ez azonban egyáltalán nem foglalja magában, hogy azok az emberek, akik semmilyen kiemelkedő társadalmi helyet nem foglalnak el, rezignációra vagy tétlenségre vannak ítélve.

Tény, hogy társadalmi fejleményeink miatt egyre többeknek van rossz érzésük. Meghasonlanak, mivel akaratlanul hozzájárulnak egy kizsákmányoló és embermegvető világ gazdasági rendszer működéséhez. Pacifizmusra hajlanak, és ugyanakkor adót fizetnek egy olyan országban, amely fegyvereket gyárt. Egy igazságosabb gazdasági rendről álmodnak, és ugyanakkor hasznot húznak a fennálló igazságtalanságokból.

Bizonyára meg vannak győződve minden ember egyenjogúságáról, de gyakorlatilag mégis hasznot húznak az uralkodó faji és társadalmi különbségekből.

Ne féljünk a rossz lelkiismerettől!

Tekintettel az ilyen meghasonlottságokra, sokan rossz lelkiismerettől szenvednek.

De ne féljünk ettől a rossz lelkiismerettől! Ne szégyelljük magunkat a rossz lelkiismeretünk miatt! Azért is, vagy egyenesen azért, mivel túlságosan sok ember áldozatául esett az ártatlansági rögeszmének, és állítólag jó lelkiismeretük van, ne hagyjuk, hogy kibeszéljék belőlünk ezt a rossz lelkiismeretet azok,

akik továbbra is legalizálni tudják az igazságtalanságokat! A teológus Johann Baptist Metz egyszer azt mondta: „Vannak olyan idők, amikor a lelkiismeretességnek talán az egyetlen módja az, hogy van bátorságunk a rossz lelkiismerethez, és kitartunk abban, hogy azt nem engedjük kibeszélni magunkból.” Tegyük meg mindent azért, hogy ne kelljen így átfogalmaznunk a Miatyánk bocsánatkérését: Bocsásd meg az ártatlanságunkat!

Minél több ember szenved a rossz lelkiismeretétől, annál kevésbé áll fönn a veszély, hogy beletörődök lesznek, és a felelősségüket áthárítják másokra: az iparra és a bankokra, a politikára és az egyházi vezetésre, állami intézményekre és karitatív szervezetekre: „Azok ügyeljenek már arra, hogy nagyobb igazságosság uralkodjék földünkön! Hiszen tehetünk mi arról, hogy gyerekek éhen halnak az alultápláltságtól? A mi hibánk az, ha telekspekulánsok lerombolnak régi építésű, még használható házakat ahelyett, hogy rendbe hoznák őket? Talán meg tudjuk akadályozni, hogy jobb és bal oldali diktatúrákban megkínózzák a rendszer ellenségeit?”

Az ilyen ellenvetések rögtön kibúvónak bizonyulnak, mihelyt nem egyszerűen egy politikai rendszert vagy bizonyos gazdasági fejleményeket kérdőjelezünk meg, hanem mindenekelőtt saját magunkat. Tájékozódunk már egyszer is a Amnesty International-ról? Milyen érdekek döntőek számunkra egy népszavazás esetén: a humanitáriusok vagy a pénzügyiek? Érdeklődünk-e aziránt, milyen lehetőségek vannak a személyes aktivitásra?

A kérdés mégiscsak az: Hogyan keletkeznek az igazságtalan állapotok? Mit tehetünk mint egyének? Ehhez néhány alapvető megfontolás:

Itt van először is az a tény, hogy ismeretekre lehet szert tenni – annak érdekében, hogy másokon uralkodjunk, vagy annak érdekében, hogy segítsünk másoknak. És akkor hatalmi tudásról, illetve szolgálati tudásról beszélünk. *Az előbbi* arra szolgál, hogy a lehető legnagyobb befolyást gyakoroljuk másokra, és egyidejűleg a lehető legnagyobb előnyöket szerezzük meg magunknak. Ez nagyon is lehetséges anélkül, hogy áthágnánk valamilyen törvényt.

Mindazonáltal amikor a szabad versenyről van szó, gyakran olyan kizsákmányolásról kell beszélnünk, amely hatalmi tudásunk segítségével történik, tehát más emberekre és népekre való tekintet nélkül. *Viszont* ismer ilyen tekintetbevételeket a szolgálati tudás, amelyet egyének a károsultak szolgálatába állítanak.

Egy további megfontolás a békét érinti, és azzal összekapcsolódva a fegyverkezés kérdését. Amint ismeretes, a nézetek éppen ezen a területen nagyon eltérők. Egyesek azt állítják, hogy a békét csak akkor lehet elérni, ha megálljt parancsolunk a fegyverkezési

verseny örületének; ők készek arra, hogy jó példával járjanak elől. Némelyek megtagadják a katonai szolgálatot, mivel úgy érzik, hogy erőszakmentességre vannak kötelezve. Mások rámutatnak arra, hogy csak az erők egyensúlya (amit messzemenően a rettegés egyensúlyaként érzékelnek) képes a lehetséges ellenségeket visszatartani támadásoktól. Ők úgy érvelnek, hogy a védtelen államszervezet egyenesen kihívja mások támadási kedvét, tehát bármilyen sajnálatos is, a fegyverkezés éppen a békét szolgálja.

Noha az evangéliumokban találkozunk Jézus különböző nyilatkozataival, amelyekkel az erőszakról való lemondásra hív fel (vö. többek között Mt 5,39-41), ezekben mindig az embernek egy másik emberrel szembeni viselkedése áll a látókörünkben. De mi a helyzet akkor, ha egy harmadik javáról van szó, aki a mi felelősségünkre van bízva?

Jézus a békére hív föl – de nem ad gyakorlati tanácsokat a mi jelenlegi válságtömegünkre vonatkozóan. Sajnos gyakran csak a kisebb és a nagyobb rossz közül választhatunk, miközben egyáltalán nem könnyű eldönteni, hogy melyik is a kisebb rossz.

Kötelességeink közé tartozik, hogy polgárokként gyakoroljuk jogainkat egy demokratikus szerkezetű társadalomban. Ha a társadalom közelebb akar jutni ahhoz, amit a Biblia Isten országának nevez, akkor éppen a keresztényeknek kell emlékezniük arra, hogy aktív részvételük szükséges mindenkor, ha közügyek alkotják a vita tárgyát.

A külföldiek kérdése, a menekültpolitika, a nyugdíjtörvény, az élet védelme, az adókulcsok, a környezeti problémák, a klímaváltozás... mindezeknek és sok más dolognak közük van az igazságossághoz és azáltal a felebaráti szeretethez, és ennyiben a hithez.

Egyáltalán nem vagyunk annyira tehetetlenek, ha egy igazságosabb társadalom feltételeiről van szó. Gyakran csak azt *állítjuk*, hogy tehetetlenek vagyunk – hogy aztán semmit se kelljen csinálnunk.

Hogy az erkölcs ne landoljon a szemétkben

Hogy konkrétak legyünk: Ma egy keresztül-kasul elvilágiasodott társadalomban élünk. Az Istenbe vetett bizalmat messzemenően a Mammonba vetett hittel helyettesítettük. Amennyivel többünk van belőle, annyival biztosítottabbaknak érezzük magunkat. Tehát nemcsak arra törekszünk, hogy vagyunk szintjét megőrizzük, hanem arra is, hogy ha lehetséges, növeljük azt. Ám minél többet nevezhetünk a sajátunknak, annál nagyobb a félelem, hogy mindent elveszítünk. Ez a félelem – összekapcsolódva az egyre több utáni sóvárgással – kihat a munkaerőpiacra is. A vállalkozók kihasználják az állást keresők

szükséghelyzetét; fizetési dömping és rövid távú szerződések a következmények.

Ez gyakorlatilag a zsarolásra irányul; áruk helyett embereket adnak el – a munkaerőpiac emberkereskedésként működik. A befektetők „kéz alatt” hirtelen spekulánsokká válnak: valutákkal, nyersanyagokkal, ásványi kincsekkel spekulálnak. És ami különösen elvetendő: alapvető élelmiszerekkel.

Miközben jelenleg világszerte kereken egy milliárd ember éhezik, egyedül Németországban évente összesen kereken húsz milliárd tonna romlatlan élelmiszert semmisítenek meg. Micsoda téboly!

Az, hogy az élelmiszer a fejlődő országokban is tömegesen megromlik, többek között az ottani hiányos infrastruktúrával függ össze, amin alapvetően javítani lehetne – például hosszabb útszakaszokra alkalmas szállítóeszközök előteremtésével. Ha egy dinnye- vagy mangótermesztőnek számárcordén, egész napon át utazva kell eljuttatnia a gyümölcsöt a városi piacra, akkor a termés egy része már az úton megromlik.

Egészen másmilyennek mutatkozik a helyzet a nyugati ipari országokban. Foltos körték, görbe karották vagy olyan almák, amelyeknek az átmérője hat centinél kisebb és nem nyomnak legalább 90 grammot, egyáltalán el sem jutnak a polcokra. Viszont ott minden mennyiségben megtalálhatók más kontinensekről származó, kerozinszagú gyümölcsök. Továbbá itt van még az eladhatósági és az ún. minimális eltarthatósági dátum ügye. Az előbbi kétségtelenül jogosult, hogy ne sózzanak ránk romlott árut. A minimális eltarthatósági dátum fogalmát többnyire félreértik. Minőségi garanciáról van szó, ami azonban nem jelenti azt, hogy a termékek élvezhetetlenek a megadott határidő letele után. Azt, hogy egy joghurt penésznyomokat mutat-e, nem lehet a dátum alapján, hanem csak szemrevételezéssel megállapítani.

S amit gyakran elfelejtene: Nem csupán az élelmiszer-pocsékolás visszatartó; az etikának a vásárláshoz is köze van.

A legkülönfélébb gyümölcsök a világ másik végéből érkeznek hozzánk. Aki klímataudatosan és fenntarthatóan szeretne bevásárolni, az gyorsan ellentmondásba kerül önmagával, mivel minden vásárlás középsúlyos erkölcsi megterheléssé válik számára. Tehát teljesen lemondjunk az egzotikus termékekről? Bizonyára realisabb egyfajta egyensúlyi erkölcsöt gyakorolni – tehát mindenekelőtt szezonálisan vásárolni, és nem állandóan engedni a kísértésnek, amikor a Peruból való spárga vagy az Egyiptomból érkezett articsóka egyenesen ránk kiált: „Vegyél meg! Vegyél meg!” Egy kis lelkiismereti gyakorlás hozzásegíthet az elfogadható kompromisszumokhoz.

Aki nyáron és ősszel túlnyomórészt hazai gyümölcsöt és zöldséget fogyaszt, az télen megengedhet magának néhány külföldi gyümölcsöt – és így tovább. [...]

Amit gyakran figyelmen kívül hagynak: Az étkezés a klímaválság szempontjából is kiemelkedően fontos tényező. Statisztikailag nézve világszerte az évente előállított élelmiszereknek kerekén a negyedét eldobják, s ezáltal több mint 38 millió tonna üvegházhatású gáz keletkezik. Csak 2019-ben 408 milliárd dollár értékű élelmiszert nem adtak el vagy nem fogyasztottak el – ezt mutatják a WHO adatai. A Food Waste Index Report szerint több mint 900 millió tonna élelmiszer landolt a szemétkosárba, s ennek a legnagyobb része az otthoni felhasználókra és fogyasztókra esik. Franciaországban 2016 óta törvény kötelezi a nagy szupermarketeket arra, hogy a megmaradt, még élvezhető élelmiszereket odaajándékozzák; olyan előírás ez, amelynek útmutatónak kellene lennie más nemzetek számára is. Gazdaságunk különböző hatalmas összefonódásai elsősorban a szakemberektől követelik, hogy megoldják a fennálló problémákat, ez azonban nem ment fel minket az alól, hogy alapvetően elgondolkodjunk fogyasztói magatartásunkról, és megfontoljuk, mivel járulhatunk hozzá személyesen a jelenlegi botrányos helyzet javításához. Hasonló érvényes egyébként a (túlszűfolt?) ruhás szekrényeinkre is.

Ha szeretnék elkerülni, hogy ne csak hatalmas mennyiségű élelmiszer kössön ki a szemétkosárba, hanem a végén még egész erkölcsiségünk is, akkor mindenképp az igényeinket kell felülvizsgálnunk. Ebben nagy segítségünkre lehetne a Hegyi beszéd egy szakasza, amelyben a Názáreti arra int minket, hogy ne aggódalmaskodjunk: Mt 6,25-34. Jézus egyáltalán nem tiltja meg, hogy szűkösebb időkre valamit félretegyünk vagy gondoskodjunk idős korunkra vonatkozóan, inkább arra mutat rá, hogy a mégoly jogos elővigyázatosság sem pótolhatja az Istenbe vetett bizalmat.

Azt jelenti-e ez, hogy minden jól alakul csupán attól, hogy az ember korlátlanul bízik Istenben? Efféle ígéreteket ismerünk ezoterikus körökből; talán nem csengenek a fülünkben, de a háttérben igen. A pozitív gondolkodás a boldogság kulcsa! Mindenre képes vagy, ha hiszel magadban! Keresztényire lefordítva ez az üzenet így hangzana: Bízzál a hit gyógyító erejében – és minden jól alakul!

A jézusi ígéhirdetés messze távol áll az effajta naiv optimizmustól. Ha bízunk Istenben, akkor sem válik minden jóvá. De mégis jobbra változtathatók a dolgok akkor, ha nem feledkezünk meg arról, hogy Istennek nincsen más keze, mint a miénk.

Mit érhetnek el egyének

Állítólag „tehetetlen emberek” hogyan vállalhatják felelősségüket és mit érhetnek el, azt megmutatta a maga idejében Mahatma Gandhi, amikor a népesség nagy részét mozgósította a brit gyarmatosítók által megemelt sóadó elleni tiltakozó menetre.

Sok uralkodó már az ókorban kizárólagos igényt tartott a sóra, aminek az adásvételét külön adóval terhelték meg. A középkorban mindennapos volt ez a teher. A britek egyenesen gyalázatos módon használták ki monopóliumukat Indiában, amikor 2800 (!) százalékos adót vetettek ki a sóra, úgyhogy annak a használatát csak a felső réteg tudta megengedni magának. Az, hogy a sóhiány súlyos egészségi károsodásokhoz vezetett a népesség körében, nem hatotta meg a gyarmatosítókat. Pedig nem lett volna sóhiány: a kiszáradt tavakban és a tengerpartokon könnyen hozzá lehetett jutni.

Ez ösztönözte végül Gandhit a híres sómenetre, ami aztán India Nagy Britanniától való függetlenségéhez vezetett. Összesen 78 honfitársával 1930. március 12-én Ahmedabadból 385 kilométeres úton az Arab-tengernél fekvő Dandiba vonult. 24 nap múltán érkezett oda, és összegyűjtött valamennyi sót, hogy így tüntessen a brit sómonopólium ellen. Felszólítása nyomán honfitársai követték a példáját, anélkül hogy bármi erőszakot alkalmaztak volna.

Mivel ezáltal vétettek a sószállítás és sókereskedelem tilalma ellen, mintegy 50.000 indiait letartóztattak. A nemzetközi közvélemény felháborodása nem váratott sokáig magára, ezután Gandhit szabadon engedték, és engedélyezték a sókereskedelmet.

Ez az egész történet azt mutatja, hogy nagy szavak nélkül is nagy dolgokat vihetnek végbe azok, akiknek állítólag nincs mondanivalójuk. Hogy ezt azon tézisek egyikével fejezzük ki, amelyeket A fizikusok c. műve végén Friedrich Dürrenmatt fogalmazott meg: „Ami mindenkit érint, azt csak együtt tudják megoldani.”

Ezzel kikerülhetetlenül fölvetődik az a kérdés, amelyet Lenin egy 1902-es tanulmánya címének adott: *Mit tegyünk?* [Sto gyélaty?]

Mit tegyünk? A mi kérdésfeltevésünk szempontjából kifejezve: Hol és hogyan kell az egyéneknek felelősséget vállalniuk a társadalomért, a környezetünkért és a jövő nemzedékekért?

A legsürgetőbb globális problémákról ma mindenki beszél, de egyáltalán nem mindenki fogadja be őket. Az Amazonas-vidék esőerdőinek megtartásáról van szó, aztán az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentéséről, az óceánok megtisztításáról, megújítható energiákról a Kongó-medencében és Délkelet-Ázsiában, a növekedés határaitól, a leszerelésről,

a szegénységről, gyermekek alultápláltságáról, a gyermekmunkáról, a klímaváltozásról... [...]

Bizonyos figyelmeztetések és előrejelzések azt eredményezték, hogy a népesség széles köreiből megerősödött annak tudata, mennyire fenyegetett a bolygónk. Mindenesetre nem hiányoznak a remény jelei.

Fenntarthatósági okokból egyre több ember korlátozza a húsfogyasztását vagy táplálkozik (szinte) kizárólagosan vegetárius vagy vegán módon, mivel tudatában vannak az állattartás környezeti terhelésének: ez határozottan nagyobb üvegházhatás-kibocsátást okoz, mint a növényi élelmiszerek termesztése.

Élelmiszervásárláskor egyre több ember korlátozza magát regionális és szezonális termékekre.

Egyre több ember számol azzal, hogy a mezőtől a tányérig vezető úton az összes élelmiszerek kerekén harmadát elhajtják, és ezért tervszerűen vásárolnak; mert ha csak annyit termelünk, amennyit ténylegesen elfogyasztunk, akkor a megtakarított CO₂ mennyisége személyenként és évenként 500 kg. Bizonyos számítások az üvegházhatású gázok kibocsátásának 37%-át a táplálkozási rendszerünkre vezetnek vissza.

Egyre több ember dönt a dízel- vagy benzinmeghajtású járművek helyett környezetbarát elektromos autók mellett, vagy teljesen átállnak a tömegközlekedésre.

Az energiamegtakarítás érdekében egyre több ember szervez utazási közösséget.

Egyre több ember határozza el, hogy az országán belül vagy egyáltalán nem ül már repülőgépre.

Az áramfelhasználáshoz egyre több ember épít a napkollektorokra.

Egyre több ember van tisztában azzal, hogy a természetnek nincs szüksége órára, hanem ő van ráutalva a természetre.

Az utóbbi években nemcsak a fenntartható életalakítás iránti érzék nőtt meg, hanem annak bizonyossága is, hogy az egyéni kezdeményezések önmagukban nem elégségesek ahhoz, hogy a jövő nemzedékei számára lehetővé tegyünk az életet a bolygónkon.

A magánjellegű intézkedések bizonyára hozzájárulnak ahhoz, hogy közelebb kerüljünk ehhez a célhoz; de nem elégségesek. Ezekon túlmenően óriási politikai jellegű, társadalmi erőfeszítésekre van szükség...

Ford.: g. g. a.

Kivonatos fordítás.

*Forrás: J. I., Vergib uns unsere Unschuld,
Echter Verlag,
Würzburg 2023, 131-143.*

ZSGY

EGY VÁRATLAN SZÜLETÉS NAPRA

Széttörik a szívünk,
vagy talán fölrobban?
Öröm hasít bele,
óriási újság van!

Pedig csak egy ultrahang
elmosódott képe,
ríkatott meg minket,
minket, az
'edzett nagyszülőket?.

Kiimádkozzuk! - mondtuk,
csak Te bírd erővel,
Zsuzsikám,
az Isten áldjon meg
minden kegyelmével!

Jaj de jó! Egy újabb remény
születik a földre, ugyan
még nem tudjuk, hogy ki,
s mi lesz majd belőle?

Ma pöttynyi ajándék,
s csupa várakozás.
Segítünk, ha tudunk,
bennünk,
bennünk a boldogság.

Köszönjük, köszönjük,
hogy megtiszteltetek,
s hogy nem félték továbbvinni
az újabb életet.

Mert tele van ugyan
minden hibával,
- mondhatni -,
de foglalkozunk inkább
a dolgok
másik oldalával!

Azzal, ami szép, jó,
kedves és a jövő...
Igen és igen.
Áldjon meg Titeket
a jóságos Teremtő!

2022. március 08. 23h30

X-X-X-X